

Cronica unei descoperiri așteptate: picturile rupestre din Peștera Coliboaia, jud. Bihor

Prof. Dr. geol. Vlad A. CODREA
Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca

Teritoriul României, caracterizat printr-o complexitate geologică aparte, găzduiește formațiuni și depozite extrem de diverse sub aspectul vârstelor și litologiilor, remarcabile în contextul geologiei mai ample, a continentului european. Între rocile extrem de interesante sub aspectul fenomenologiilor geologice pe care le determină, merită a fi amintite cele carstificabile. Calcarele, dolomitele, gipsul ori sarea sunt roci adeseori prezente la suprafață sub formă de aflorimente. Carstul dezvoltat pe aceste roci poate fi atât de suprafață (ceea ce numim *exocarst*: doline, uvale, polii etc.) ori dimpotrivă, profund (sau *endocarst*: peșteri, avene etc.). Luxurianța acestui carst nu constituie o noutate, iar încercările de repertoriere au evidențiat existența a peste zece mii de peșteri.

Fig. 1

Fig. 3

Fig. 2

Craniu urs în stalagmită

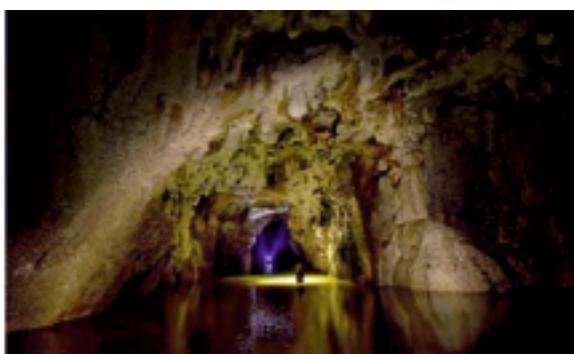

Photo 1 : La rivière souterraine de Coliboaia est une classique spéléologique. Crédit © Andrei Postolarescu - Fédération roumaine de spéléologie.

La grotte de Coliboaia

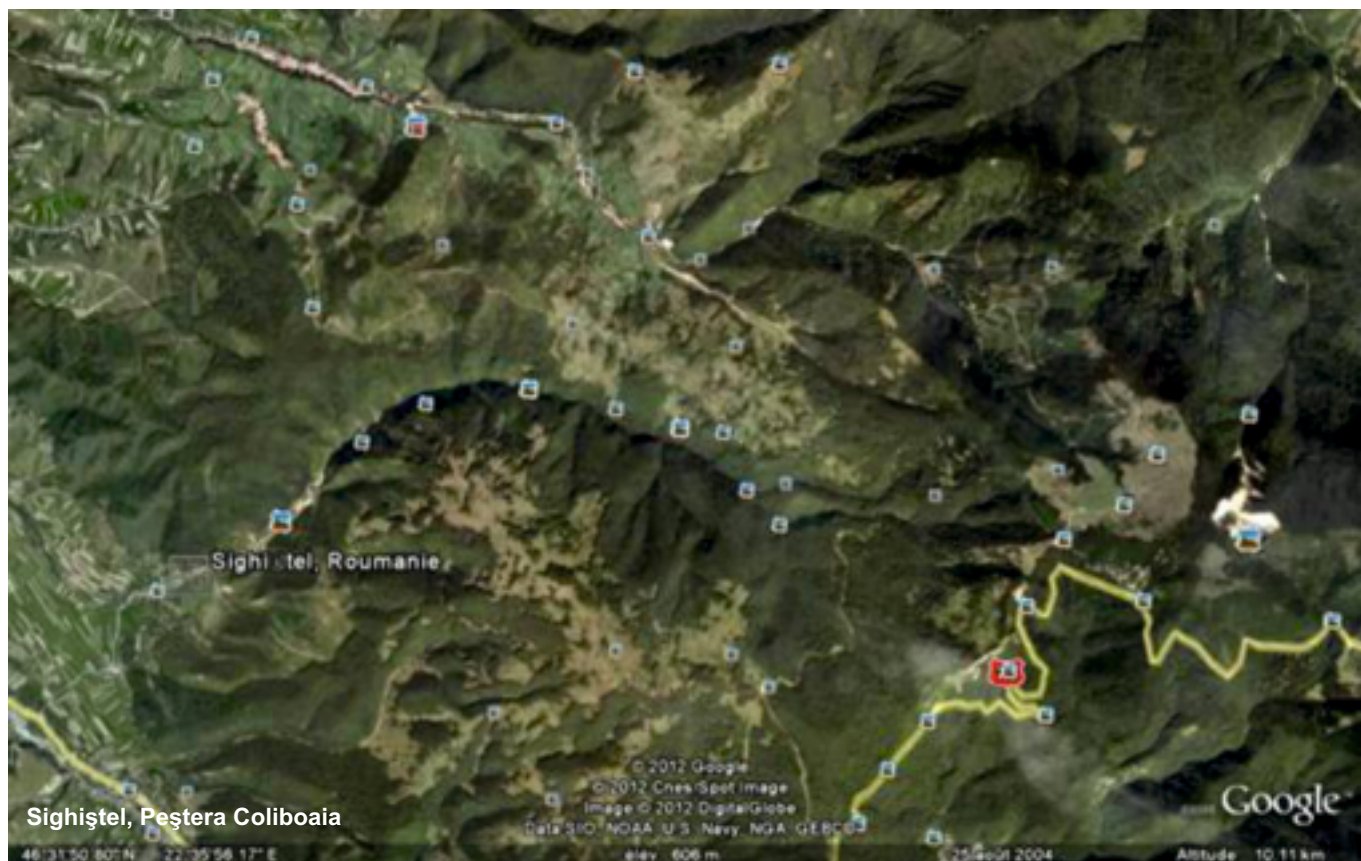
Topographie: 1990-1992
 Halasz G.
 Halasz Gh.
 Ponta Gh.
 Ernest R.
 Boroden T.
 Brinzoş V.
 Topographie: 2011
 Bezeak M.
 Radu V.
 Lascu V.
 Dessin:
 Bezeak M.

Figure 2: Topographie de Coliboaia.

Photo 2 : Nôte mouillée: elle s'abre une protection naturelle effacée de la zone ombrée. Crédit © Andrei Postolarescu - Fédération roumaine de spéléologie.

Peștera (la grotte) Coliboaia est située à l'ouest de la Roumanie, dans

Sighiștel, Peștera Coliboaia

© 2012 Google
 © 2012 Ches Spot Image
 Image © 2012 DigitalGlobe
 Data SIO, NOAA, U.S. Navy, NGA, GEBCO
 elev. 606 m

Google

Unul dintre aspectele care revine în mintea oricărui pasionat al carstului, dar și al arheologilor paleoliticieni se referă la legătura dovedită dintre golurile subterane și prezențele vechilor comunități umane, demonstrată în multe peșteri europene, dintre care cele din Franța și Spania se disting în principal. Astfel de mărturii pot consta fie în resturi scheletice umane, fie din urme ale vechilor activități documentate în majoritatea situațiilor, prin artefacte. Acestea din urmă au fost demult puse în evidență, îndeosebi prin descoperiri fortuite dar și prin săpături sistematice. În țara noastră, astfel de săpături au fost efectuate în variate peșteri, îndeosebi din Transilvania, începând încă cu secolul XIX.

Spre deosebire de relativ frecventele artefacte, resturile scheletice ale oamenilor vechi s-au lăsat mai îndelung așteptate în peșterile românești. La acest capitol, se remarcă semnalarea din Peștera Bordu Mare de la Ohaba Ponor a trei falange umane atribuite neandertalienilor de către I. Gaál (1928, 1943), din nivele de locuire musteriene. Abordările subsecvente par a demonstra însă că nivelul musterian poate fi amestecat și cu elemente aurignaciene, astfel încât o reanalizare a oaselor în discuție ar fi benefică pentru lamurirea unei aemenea controversă (Păunescu, 2001, p. 273). În colecțiile muzeului de istorie din Deva am regăsit două dintre cele trei falange, dar nu le-am examinat îndeaproape (Foto. 1). Din Peștera Ciclovina Uscată (jud. Humedoara) a fost semnalat un craniu fragmentar de „*Homo sapiens diluvialis*” (Rainer & Simionescu, 1942), atribuit unei femei aurignaciene. Datarea recentă cu radiocarbon ce indică 29.000 +/-700 ani BP, ar confirma o astfel de atribuire, care ar aduce în cvasi-contemporaneitate locuirile aurignaciene de la Ciclovina și Peștera Muierilor de la Baia de Fier. Într-un atare context, adevărata satisfacție pentru paleoantropologii români a venit în momentul descoperirii resturilor scheletice craniene umane din Peștera cu Oase (Fig. 2; jud. Caraș-Severin) atribuite unor reprezentanți arhaici europeni ai *Homo sapiens*, datate la circa 35.000 ani BP (Fig. 3; Moldovan et al., 2003; Trinkaus et al., 2003a,b, 2006).

Așadar, dacă artefactele și fosilele umane nu lipseau din peisajul cunoașterii comunităților umane vechi din România, nu aveam aproape niciun element privitor la reprezentări prin desene parietale care să revină acestor oameni. Spun „aproape” fiindcă totuși, câteva astfel de desene au fost deja semnalate din galeria fosilă a peșterii din cariera de calcare de la Cucuiat (jud. Sălaj; Cărciumaru & Bitiri, 1983), din Podișul Someșan: un ?cal și o ?felină, pictate în ocră. Este vorba despre desene care apar ca pete de culoare neconturate, în roșu-cărămiziu, cu dimensiuni reduse (calul are 24,5 x 12,5 cm), poziționate pe tavanul galeriei. După părerea mea este dificil de a tranșa extrem de clar în ce măsură este vorba despre reprezentări ale omului primitiv, sau dacă nu cumva este vorba despre o distribuție naturală a culorii, urmare a curgerii aleatorii a soluțiilor mineralizate cu limonit. Problema este cu atât mai dificilă cu cât în peștera respectivă nu au fost reperate elemente de industrie litică care să fie în măsura a aduce clarificări legate de vechimea eventualelor reprezentări. Ani de-a rândul, acestea au fost unicele la care întreaga literatură privitoare la Paleoliticul românesc s-a limitat.

De aceea, reperarea unor desene, de această dată foarte clare și totodată databile, în Peștera Coliboaia (Valea Sighiștelului, jud. Bihor) constituie o descoperire extrem de valoroasă pentru această parte a continentului european. Peștera Coliboaia era cunoscută de multă vreme, și ar fi fost de altfel dificil să nu fie așa: deschiderea ei largă nu ar fi putut trece neobservată localnicilor, amatorilor de drumeții și cu atât mai puțin, speologilor. Un curs de apă subteran a întârziat însă cu mulți ani cunoașterea configurației exacte a traseului ei subteran, un progres la acest capitol fiind consemnat de abia în anii '80 ai secolului trecut, grație explorării curajoase a unor pionieri ai scufundărilor, care au reușit depășirea unor porțiuni inundate. Peștera păstrează interesante mărturii privitoare la faunele de vertebrate mari pleistocene, cu predilecție de urs de cavernă, dovedite pe de o parte de numeroase elemente scheletice fosilizate, iar pe de alta de urmele activităților acestora, precum urmele de zgârieturi rămase pe pereții peșterii (*griffades*), a suprafețelor lustruite ale rocilor de care s-au frecat generații

successive de urși la trecerea prin galeriile înguste sau a propilor de gestație ale femelelor. Ceea ce însă s-a dovedit tulburător, a fost momentul din 20 septembrie 2009 în care câțiva speologi au distins într-o galerie activă, o serie de desene parietale realizate cu cărbune din lemn. Desenele nu sunt mari, niciunul dintre ele nedepășind un metru. Ele au fost publicate în 2010 (Besesek et al., 2010), iar recent revista de speologie franceză *Spelunca* (Clottes et al., 2011) a reprodus câteva dintre ele. Toate sunt zoomorfe și apar exclusiv în porțiunea superioară a galeriei subterane. Pot fi deja repertoriare reprezentări ale porțiunilor anterioare de mamifere mari, precum un bizon, posibil specia de stepă *Bison prisus* (caracterizată prin greabănul mult ridicat, proeminent, și coarnele cu alură specifică; Fig. 4), un rinocer (posibil rinocerul lănos *Coelodonta antiquitatis*, la care se disting cornul anterior mai mare – în mod bizar, reprezentat deschis spre apex – și cel succesiv, mai mic; Fig. 5), probabil o felină, dar posibil și cal (după părerea mea, prima interpretare pare mai plauzibilă; Fig. 6), de urși. Este de remarcat rafinamentul stilizărilor, animalele fiind extrem de fidel redată prin trăsături morfologice definitorii, chiar dacă nu întregul corp a fost redat prin desen. La desenul reprezentând ?felina, este evidentă utilizarea unor porțiuni naturale ale peretelui peșterii care au fost practic integrate în desen.

Privitor la vechimea reprezentărilor de la Coliboaia, așa cum precizează publicația franceză, pentru stabilirea vechimilor au fost efectuate două datări radiometrice a cărbunelui utilizat pentru realizarea desenelor. Primul eșantion, prelevat direct de pe desen, indică 27.870 +/- 250 ani BP (31.450/32.820 vârstă calibrată). Cel de al doilea, prelevat de la baza unuia dintre desene, 31.640 +/- 390 (35.120/36.780). Asemenea datări pot duce cu gândul la două scenarii: fie au existat vizite succesive paleolitice în același loc, la o diferență de patru mii de ani, fie există posibilitatea „întineririi” eșantionului cel mai recent, ceea ce se poate petrece fie și la o poluare superficială a probei de analizat. Este așadar posibil ca de fapt toate desenele să provină de la aurignaci, adică de la oameni de același grad de vechime cu celebrii deja „lon” și „Vasile” din Peștera cu Oase din Banat și de ce nu, posibil cu cei care au realizat desenele din peștera sălăjeană de la Cucuiat.

Este o descoperire pe care o consider de cea mai mare importanță pentru Paleoliticul românesc, deocamdată prea ignorată în raport cu valoarea ei. De mult timp așteptam să apară o astfel de semnalare, fiindcă probabilitatea prezenței unor astfel de desene era extrem de mare. De acum înainte, rămâne ca situl din Coliboaia să fie protejat corespunzător, iar la acest capitol doresc să subliniez că nicio cheltuială nu este prea mare! Este esențial ca generațiile ce vor veni să moștenească aceste desene, intacte. Pe de altă parte, cercetările în peșteră se cer continuate - desigur, de profesioniști pertinenti -, pe toată paleta diversității domeniilor de investigare conexă mediului cavernicol, astfel încât să poată fi reconstituite paleomediile în care comunitățile umane primitive au viețuit și evoluat.

La final, o remarcă: așa cum am arătat, Peștera Coliboaia era demult cunoscută, însă nimeni până acum nu a remarcat prezența desenelor. O situație asemănătoare a fost și în Peștera cu Oase din Banat, care de fapt nu este altceva decât un nivel distinct al altei alte peșteri demult cunoscute, pe care nu o voi numi acum din considerente de protecție a sitului. Cert este că descoperirile sosesc iată, din locuri de fapt cunoscute, iar asta ne duce imediat cu gândul la posibilități similare și în alte zone carstice ale țării. Merită așadar o fărâma de atenție în plus la intrarea în orice peșteră, fie ea și demult cunoscută!

Pentru accesul la o serie de date, îi mulțumesc lui Viorel Lascu, președinte a Federației Române de Speologie, speolog devotat până la extrem pasiunii pentru domeniu.

Pentru a ști în plus:

Besesek, M., Radu, V.A., Lascu, V. (2010). Discovery of a new decorated palaeolithic cave (Peștera Coliboaia) in Romania, Bihor Department. *International newsletter on rock art*, 57: 8-11

Cărciumaru, M., Bitiri, M. (1983). Peintures rupestres de la grotte Cucuiat (Roumanie). *Bulletin de la Société préhistorique française*, 80, 3: 94-96.

- continuare în pagina 19 -

Dan HORGAN

Icoana de vatră

Dacă secolul al XIX-lea a fost acela care a descoperit incomensurabila frumusețe și valoare artistică a folclorului, a producțiilor literare și lirice ale poporului, veacului nostru care este prin excelență cel al imaginii îi revine meritul de a fi descoperit frumusețea artei țărănești și, mai ales farmecul simplificării, forța esențializării și surprinzătoarea logică a gândirii plastice populare. Tot așa cum la începutul secolului trecut curentul literar al romantismului a creat premisele pentru înțelegerea și aprecierea folclorului, nu numai ca expresie literară a sufletului națiunilor, dar și ca mijloc de investigare al psihologiei și spiritualității populare, în secolul nostru evoluția artei moderne a eliberat ochiul contemporan de prejudecățile adânc înrădăcinate ale canoanelor artei plastice populare, făcându-l apt de a percepe, de a analiza și de a desprinde cu uimire mecanismul creației și legile riguroase care stau la baza manifestărilor plastice populare, legi și canoane la fel de ferme și de evidente ca cele ale artei culte. Gustul pentru formă, tendința spre esențializare și abstractizarea formei în scopul atingerii unui maximum de expresivitate, descoperirea importanței semnului plastic și urmărirea unui conținut simbolic în arta de către mișcarea plastică modernă, a netezit drumul spre înțelegerea artei populare, cu precădere în a doua jumătate a secolului nostru.

Întâlnirea cu cioplitura țărănească a însemnat pentru mulți dintre artiștii moderni evenimentul hotărâtor, care a imprimat căutărilor lor o direcție nouă. Astfel s-au creat în conștiința omului de cultură contemporană condițiile pentru receptarea mesajului și valențelor moderne ale creației populare, care într-o epocă nu prea îndepărtată a fost privită cu zâmbetul indulgenței, ca o manifestare infantilă, stângace, lipsită de valori estetice.

În acest larg context de interpretare a artei populare ca fenomen estetic de importanță majoră se înscrie interesul, ba chiar putem spune pasiunea stărnită în ultimul veac, pentru sculptura țărănească din România. Lucrate de țărani și destinate țăranilor, icoanele de vatră sunt singurul gen al artei populare în care sculptura se manifestă ca factor independent, fără a fi subordonată unui scop ornamental. Pe când în mobilierul țărănesc pictat, în ornamentarea ceramicii, picturii îi revin doar un rol decorativ, în icoana de vatră se afirmă ca gen de sine stătător.

Ca atare, icoana de vatră ne interesează astăzi atât sub raport formal permițând o profundă analiză a mecanicii

creației populare, a aspectului temperamental care se dezvăluie în forma predilectă, distinctă în diferitele zone etnografice, cât și sub raportul conținutului, care permite o pătrundere adâncă în spiritualitatea plugarilor români de veacuri.

Cu toate că icoanele de vatră sunt creațiile individuale ale unor țărani, ele exprimă totuși mentalitatea și sensibilitatea colectivității satului românesc. Din sânul acestei colectivități răsar și se evidențiază iconarii prin aptitudini deosebite în meșteșugul cioplierii sau mai bine spus pentru icoana de vatră, incizării. În schimb, gândirea și imaginația lor, cunoștințele și superstițiile lor, concepțiile asupra lumii a nevăzutului, oglindite în aceste icoane, nu s-au singularizat încă și fac parte integrantă din fondul spiritual omogen al colectivității, ai cărei exponenți artistici au devenit. Intellectul acestor meșteri încă nu a căpătat conștiință de sine, nu s-a individualizat și nu s-a singularizat, deoarece acești iconarii erau țărani ca toți consătenii lor, cu care împărțeau

aceleași condiții economice, sociale și culturale.

Ei nu au făcut altceva decât să dea glas, să exteriorizeze plastic fondul comun, ancestral al masei populare. Cu emoționantă sinceritate - o sinceritate care nu cunoaște altă modalitate de gândire - țăranul roman își dezvăluie în icoanele sale concepțiile de viață, concepțiile despre etică și dreptate socială, imaginea pe care și-o face despre celălalt țăran, despre lumea nevăzută a raiului și a iadului, transpunând, cu fireasca-i spontaneitate, povestirile biblice în peisajul și vesmântul satului românesc, singura realitate cunoscută lui.

Astfel, icoanele de vatră departe de a mai fi obiectul de cult, este unicul protector spre care țăranul oropsit de altădată își îndreaptă speranțele și care reprezintă astăzi, pentru conștiința contemporană, cel mai important document plastic care reflectă lumea spirituală a țăranului român, ca niște doine sau colinde cioplite. Sub raport estetic, icoana de vatră se integrează astăzi sensibilității moderne prin decorativismul sau, care constă în coloritul sărac și simplu de tonuri pure, în expresivitatea desenului simplificat la liniile esențiale, indispensabile alcătuirii imaginilor, iscată de inepuizabila fantezie a creatorului popular, inundând uneori fondul și orice spațiu liber al icoanei, până la concurența și eclipsarea personajelor și legendelor biblice.

Astfel se explică mutarea icoanei de la țară la oraș, proces petrecut în ultimii 50 ani. Desigur, la acest proces a

contribuit în cea mai mare măsură schimbarea fundamentală petrecută în mentalitatea poporului prin culturalizarea și educarea maselor. Icoana și-a pierdut funcția de protector împotriva bolilor și calamităților naturale care amenințau viața și munca țaranului în trecut. În vechiul interior țărănesc icoana indiferent că e de vatră, pe sticlă sau pe lemn, se integrase armonios prin colorit și făcătură, își avea locul ei printre cancelele și blidele smălțuite, agățate de-a lungul pereților sub tavanul de grinzi afumate, la fel de vii ca acele ale florilor alese în bumbacul imaculat al ștergarelor și chindelelor adunate, în formă de fluturi mari, deasupra icoanelor, sau încadrându-le între două lungi fâșii.

Icoana aparține epocii vetrei libere cu hornul din cahle smălțuite, epocii mobilierului pictat sau celui din lemn de brad înfrumusețat cu creștături meșteșugite, a decorului geometric scrijelat pe lăzile de zestre, epocii foilor de culme înflorate în război de iscusința tărăncilor noastre.

Odată cu pătrunderea mobilierului modern de proveniență industrială în interiorul țărănesc, odată cu înlocuirea velințelor și cergilor de lână cu covoare fabricate în întreprinderile de stat, icoana, chiar ca obiect de podoabă, își trăise traiul. Modesta sa bucată din lemn de esență tare nu putea suporta concurența acelor icoane cu rame late, poleite cu așa zis aur, care încadrează fotografiile familiale sau cromolitografiile, încât deținătorii icoanelor s-au despărțit fără regret de aceste autentice valori ale artei populare.

Putem considera o fericire faptul că în momentul în care vechile icoane nu mai satisfăceau gustul țaranului, orientat acum spre o cât mai mare acomodare la confortul și estetică interiorului orășenesc, a apărut la mulți intelectuali, amatori de artă, conștiința și justa apreciere a acestor valori. Obiectele de artă populară strămutându-se de la țară, locul său natal, unde erau desconsiderate, în colecțiile muzeelor etnografice și în nenumărate colecții particulare dintre care multe sunt în străinătate.

Dacă valoarea artistică și importanța icoanelor pe sticlă ca document etnografic sunt astăzi unanim recunoscute (cucerind aprecieri nu numai din partea specialiștilor), în schimb, datele despre originea lor, despre creatorii lor și despre semnificația tematicii pe care o reprezintă, sunt încă foarte vag cunoscute, chiar și în rândul acelor care le țin astăzi la loc de cinste pe pereții locuinței lor.

Superioritatea artistică, remarcabilele însușiri plastice, încărcătura lor sufletească, conferă icoanelor românești o poziție particulară în contextul icoanei de vatră din centrul Europei, din care face parte integrantă, atât prin situarea geografică a României, unde au fost lucrate, cât și prin momentul apariției și prin filiația tehnicii lor.

Importanța pe care o avea odinioară vatra casei este într-o strânsă legătură cu aceiași

însemnătate pe care o avea focul în cadrul universului mental al țaranului român. Cu ocazia marilor sărbători, primăvară (de Măcinici, Sfântul Gheorghe, Lăsata Secului, în Joia Mare, în noaptea de Înviere), vara (de Sânziene), toamna (focul lui Sânmedru), iarna (focurile dintre Crăciun și Bobotează) țaranii făceau în ogradă, pe câmp, la răscruți, în curtea bisericilor câte un foc ritual. În interiorul casei tradiționale vatra este un punct central în jurul căruia se organizează spațiul domestic.

Specialiștii au încercat să dea câte o explicație acestui obicei. Unii văd în focul ritual o ceremonie magică menită să asigure căldura soarelui pentru oameni, animale și plante, alții consideră că focul are o funcție purificatoare care ține la distanță demonii, vrăjitoarele, puterile malefice mai mult sau mai puțin personificate. De multe ori copiii și tinerii sar peste foc pentru a fi iuți ca focul sau ca să se căsătorească mai repede. În cazul în care într-o familie se năștea un copil lipsit de putere, acesta era îmbăiat pe vatră, într-o copaie în care se puneau diferite ierburi de leac. Focul revigorant îi redă copilului puterile. Pentru strămoșii noștri de la sat focul era divin. De aici obiceiul de a menține continuu focul în vatră. Pe vatră se năștea sau, în cazul în care nașterea avea loc pe pământ, copilul era pus pe vatră. Tot acolo tatăl își recunoștea pruncul proaspăt născut luându-l în brațe și atingându-l simbolic de vatră. Nedesfășurarea acestui ritual însemna negarea paternității și implicat copil cu tată necunoscut, ceea ce era în lumea satului una dintre cele mai mari rușini. Deasupra vetrei se puneau o icoană. Vatra fiind sacră, era măturată (bineînțeles pentru a fi ștearsă de praf) cu o mătură confecționată special acestui scop.

Industrializarea impusă de comunism, migrația populației de la sat la oraș și, mai nou, consumerismul au făcut ca foarte multe dintre credințele și practicile societăților tradiționale să se piardă sau, dimpotrivă, să devină bunuri simbolice de vânzare în procesul de marketing al tradițiilor.

Icoana de vatră se află în țara noastră de timp îndelungat încă de pe timpul dacilor, care chiar dacă nu erau creștini aveau ca simbol crucea dacică, motiv întâlnit și astăzi pe nenumărate icoane de vatră și troițe.

Funcționalitatea ei era stabilită în stilul gândirii magice. Avea rolul unui zăvor care interzicea spiritelor malefice (duhurilor rele) în gospodărie prin hornul vetrei deschise tradiționale. Dacă orice casă tradițională este un micromodel al cosmosului, hornul îndeplinește rolul axei lumii; este calea de comunicație cu lumea de sus. El leagă vatra - sediul spiritelor strămoșilor, cu cerul, prin focul și fumul ce se ridică din vatră; este totodată, poarta principală de pătrundere a spiritelor casei și a tuturor influențelor cerești. Hornul era singura cale de acces în locuință care nu putea fi interzisă ca

altele (fereastră, ușă, poartă) prin zăvorâre. Probabil că anterior apariției creștinismului în aria românească a existat un mijloc similar cu aceeași funcționalitate presupusă. La realizarea plăcii de lemn se lucra prin cioplire și tăiere. La decorare se lucra prin incizare (cele mai multe), prin traforare sau sculptare (foarte rare) și prin pictare după incizare, cu 2-3 culori de apă neamestecate și care, după pictare, erau

fixate sau nu cu un verniu sau cu ulei de in. Decorația era de mai multe tipuri: portret, multi portret, scenă biblică sau mixtă. Multi portretul era realizat fie în mai multe registre, fie în unul singur. Forma icoanei de vatră era felurită. Cele mai multe erau de formă patrulateră. Modelul decorației era copiat după altă icoană (tipărită, pictată sau de același tip) sau după o gravură de epocă. Unele piese arată însă o certă compoziție personală a celui care lucra icoană. Uneori icoanele de vatră au inscripții și anul execuției. Inscripțiile sunt cel mai adesea ilizibile deoarece meșterii erau neștiutori de carte și copiaș literale ca pe orice alt detaliu de decor, aducându-și la fiecare exemplar nou executat „contribuția” lor. Decorația era executată în general, prin incizie în modul în care se lucra și la unele pistornice. Sunt cunoscute icoane de vatră (foarte rare) de tip „altar portativ” folosite prealabil la călătoriile lungi și pline de neprevăzut de altă dată. Mediul în care erau folosite icoanele de vatră era foarte agresiv (temperatură și umiditate ridicate, gaze de descompunere agresive, suspensii de carbon, acces periodic al flăcării directe, etc.) Din această cauză dar și datorită faptului că au apărut anumite mutații în concepția despre lume și viață ca și în arhitectura satului românesc, icoanele de vatră originare sunt puține în muzee și colecții, aproximativ 50 de piese. Este de presupus că ele au fost lucrate și folosite în întreaga arie românească, în alte regiuni nemaifiind folosite de mai mult timp.

Parte integrantă a icoanei, lemnul împărtășește aceeași tensiune a sentimentului religios. Pentru poporul român, lemnul este cel care îl ajută pe om să intre în relație cu transcendentul, punându-i la dispoziție substanța pentru

redarea imaginii sacre. Conform dogmei ortodoxe, închinarea se aduce nu lemnului icoanei, ci persoanei reprezentate în ea. Dar, în iconografie, ca și în celelalte domenii ale vieții bisericești, credincioșii au ales cele mai prețioase materiale pentru confecționarea obiectelor de cult. În consecință, pietatea populară a conferit semnificații sacre anumitor metale, minerale, arbori, plante, utilizate în ritualurile creștine.

În cultura tradițională românească icoană, ca reprezentare plastică a chipurilor sfinților, a devenit obiectul sacru al oricărei case, fiind considerată printre cele mai puternice forțe de apărare a oamenilor împotriva tuturor relelor din lume. Fiecare icoană din casă, mai cu seamă dacă a fost sfințită de preot sau este moștenită de la părinți și bunici, posedă măcar o parte din puterea icoanelor făcătoare de minuni, aflate la unele mănăstiri și biserici.

Prezența icoanei sacralizează casa și, totodată, organizează spațiul de locuit în conformitate cu opozițiile „sacru-profane”, „benefic-malefic”, „centru-periferie” etc. Icoanele se așază, de regulă, pe peretele de la răsărit și alcătuiesc, împreună cu vatra, două centre ce organizează actele rituale din familie. Puterea sacrală și apotropaică a icoanei poate fi întărită prin aprinderea, în perioade de mari pericole venind din afară, a candeliei. Tot lângă icoană se așază o seamă de obiecte sacre și apărătoare de rele, moștenite din perioadele precreeștine: ștergarul cu ornamentele sale magico-apotropaice, salcia sfințită de Florii, sânziencele și alte flori și ierburi miraculoase, spice de grâu din ultimul lan de grâu („barba moșului”), cununa

miresei etc. Icoanei i se rezervă funcția centrală în anumite rituri de tip apotropaic. Icoana participă și la o seamă de rituri de purificare de magie medicală sau meteorologică, în acte de divinație. Viața, credința, trăirea, dar și tradiția creștină sunt marcate în primul rând la ortodocși de prezența icoanei. Denumirea, preluată din limba greacă (și nu din slavă!) definește „chipul” său „imaginea” sfinților sau a scenelor definite de credință. De-a lungul timpului, acestea au fost organizate în „Casa Domnului, eclesia”, în ample desfășurări care au cuprins interiorul și, de foarte multe ori, exteriorul. S-a realizat, astfel, o aleasă învățătură prin imagine, atât de necesară pentru cei care nu putea beneficia direct de cuvântul scris al „Cărții”. Aceasta s-a făcut concomitent, în dublă ipostază, prin alegerea peretelui ca suport al „sfințeniei” pictate, dar și a altor

suporturi, mobile. Cele văzute prin „citirea” imaginilor reprezintă un complement absolut necesar al slujbelor și cuvântărilor făcute de slujitorii biserici. Credincioșii au adus aceste „chipuri” făcute în mod individual sau în scene (prăznicările) pentru a li se putea închina și în casa lor. Cei cu venituri reduse au apelat la soluții mai ieftine, din care amintim: icoanele de vatră, atestate documentar, la noi, în a doua jumătate a secolului al 17-lea, le întâlnim prima oară în Ardeal, Oltenia dar și în nordul Moldovei. Țăranul român, neîntrecutul cioplitor al lemnului, a făcut, prin priceperea lui

de mânător al uneltelor, respectiv a bardei, teslei și horjului, icoana de vatră. Tot țărani, dar cei mult mai pricepuți, și care s-au specializat, au făcut bineînțeles după izvoade, xilogravuri. Cu ele, după pensularea cu negru de fum, sau mai târziu cu cerneluri, prin "tescuirea" pe hârtie, au făcut, mai exact au tipărit și ei icoane pe care, de cele mai multe ori, le lăsau monocrome, dar unii dintre ei le-au înglobat policrom. Farmecul inaccesibil altor genuri de icoane, care rezidă în însăși structura sa, a determinat supraviețuirea icoanei de vatră de-a lungul a cel puțin două milenii. Tradiția artizanală statornică în aceste ținuturi caracterizează, în mod firesc, calitatea icoanei de vatră, produsă în serie. Alegerea și tratarea temelor se orientează după modă și gustul timpului, după preferințele amatorilor; îndemânarea și rutina șlefuiesc și rotunjesc într-atât formele până în a le lipsi de expresivitate.

Darul sculptării lemnului nu mai este așa de căutat în epoca tehnologiei IT. Pe cine mai interesează dacă lemnul are sau nu o față ascunsă care așteaptă să fie descoperită?! Rar se mai întâlnește bucuria de a vedea o bucată de lemn mângâiată, domesticită, pe care să urmărești liniile date de fierul ascuțit al dălții din mâna meșterului. Însă meșterii nu renunță, duc mai departe și lasă moștenire urmașilor o daltă, un ciocan, dar și o mare iubire.

În mâinile țăranelor, bucată de lemn prinde contur, formă și unicitate. Daltă mușcă din lemnul uscat și inform, descoperind parcă ceva nemaivăzut de nimeni. Nu apare deodată, ci, cu fiecare trecere a fierului, lemnul se dezgolește de așternut și își dezvăluie forma. Numai el, meșterul, știe să îi intre sub piele, să-l aducă la lumină și să arate tuturor comoara cea ascunsă. Dar lemnul nu se descoperă tuturor, ci numai celor care știu să îi citească sufletul, să-l înțeleagă; numai sub mângâierile dălții lor se înmoaie, le spune

Icoana de vatră Praznicar

pe unde să meargă sau când să se oprească. Dar atunci când meșterul reușește să ridice din materia moartă icoana sau crucea cea de viață dătătoare, cu adevărat lemnul se înalță la sensul său dintâi.

Rolul icoanei nu este de a avea neapărat un rating comercial, ci mai degrabă este un act cultural, o recuperare a funcției inițiale a obiectului de cult. Vine pe un fond de contrabalans la suprasaturarea pieței cu obiecte de cult din zona elementelor kitsch, care nu au nici un fel de profunzime a substanței și a materiei care poate să rămână în timp. Aici, mă refer la liniile trase cu rigla, la aureolele de la sfinți trasate cu compasul la unghiurile drepte ca din echer și bineînțeles la încercarea de îmbătrânire a lemnului cu uleiuri obținute chimic. Pe când la icoana de vatră țărani nu folosea nici riglă, echer sau compas ci dimpotrivă doar mâna liberă pentru a confecționa aceste inegalabile frumuseți, aceste imagini ale dumnezeirii. Către acea imagine ne închinăm, ne rugăm și ne gândim la Dumnezeu și nu decorăm un spațiu. Cert este că obiectele vechi sunt din păcate pe cale de dispariție.

Bibliografie:

- Tudor Pamfile – Văzduhul după credințele poporului român, Editura Paideea 2001
- Arthur Gorovei - Credinți și superstiții ale poporului român Editură: Grai și Suflet - Cultura Națională. București. 1995.
- Elena Niculița Voronca - Datinile și credințele poporului roman, Editura Polirom Iași 1998
- Ivan Evseev - Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale Editura Amacord 1994
- Monahia Iuliana Truda Iconarului Editura Sophia 2001
- Iuliana Dancu, Dumitru Dancu, Pictura țărănească pe sticlă, Editura Meridiane, București, 1975
- Corina Nicolescu, Icoane vechi românești, Editura Meridiane, București, 1971
- Mihail Mihalcu – Forma nevăzută a formei și culorii Editura Tehnică 1996

Corneliu VĂLEANU - Epigrame medicale

Criza sănătății

Cum vedem și cum se știe,
Azi în biata Românie
E-o problemă foarte gravă
Sănătatea e bolnavă!

Doctorul la patul bolnavului

În salon la un consult,
Pacientul cu glas mic:
– Of!... Mă doare! – Ce? Ascult,
Dar se uită după plic.

Unui medic navetist

Vii la zece, pleci degrabă,
Pretextând o altă treabă,
Dar sătenii vor să știe
Vindecă prin telepatie?

Verdict la cabinetul medical

Cum nu arătasem plicul,
Doctorul mi-a dat verdictul
Că migrena mea, perfida,
E mai gravă decât SIDA.

Final nedorit

Azi bolnav să nu mai fii
Și-ntr-un spital ca să rămâi,
Că poți să pleci dintre cei vii
Cu doctorul la căpătâi.

În salon, la un consult

După ce m-am internat
Cu-o durere la buric,
Doctorul m-a consultat...
Căutându-mă de plic.

Final la o internare în spital

Cu mari speranțe el s-a dus
La medicul cel mai vestit,
Ce diagnostic i-o fi pus
De-a și murit?

Unei asistente medicale

În salon, o asistentă
Mă-ngrijea chiar cu mult zel,
Devenea foarte atentă
Doar când umblam la portofel.

Într-un spital foarte aglomerat

Cum sunt puține paturi în spital,
Socot că nu-i nimica anormal,
Când medicu-i de gardă, fapta-i de iertat,
De se culcă cu-asistenta noaptea-n pat.

O figură originală:

Moș Virgil Caraivan

Reproducem cu plăcere articolul distinsului ziarist Anton Romila despre scriitorul nostru Virgil Caraivan publicat în ziarul „Acțiunea” ce apare la Galați sub direcția d-lui George Mihăilescu – și cu atât mai mult ne face plăcere aceasta, întrucât d-l A. Romila este originar din județul nostru Fălciu.

Nu știu cum aș putea să evoc pe Moș Caraivan! Înalt, trunchios ca un stejar, cu mâinile aspre și ochi blânzi, cu mustățile pe oală, acest uriaș moldovean urmaș al răzeșilor lui Ștefan cel Mare cu suflet de copil!...

Apariția lui în mijlocul cenaclului nostru dela Academia Bârlădeană aducea miros de otavă, de brazdă proaspătă și reavănă, aducea lumină și grai sfântos de cronică.

Numai în provincie și mai ales în Moldova mai întâlnești câte un mănunchi de tineri constituiți în cenaclu de artă, continuând tradiția de boemă a marilor înaintași.

Și Moș Caraivan lipsea rar dela ședințele noastre. El era gospodarul cenaclului. Cine l-ar fi auzit vorbind cu atâta patimă de Eminescu, Vlahuță și cu atâta înțelegere despre poezie și artă ar fi rămas uimit. Înfațșarea lui de țaran înstărit ar fi putut să facă pe cineva mai scurt de ureche să creadă că vorbește despre țarină și semănături și nici decum despre eminescianism și sămănătorism.

Virgil Caraivan face parte din generația scriitorilor de dinainte de războiu. După o activitate literară și ziaristică de câțiva ani destul de apreciată de contemporani, făcută paralel cu studiile universitare, se retrage la țară ca să-și lucreze pământul moștenit dela părinți. A fost și unul din fondatorii Societății Scriitorilor Români alături de Mihail Sadoveanu, Corneliu Moldoveanu, Gârleanu, G. Tutoveanu și alții cu toate că astăzi de și este în viață și autor a mai multor volume de povești și nuvele ajunse cu câte 5-6 ediții fiecare, totuși nu figurează măcar ca membru!

Dragostea lui de pământul strămoșilor răzeși dela Șuletea și datorită unor amărăciuni omeneste, îl fac să se retragă la bârlogul părintesc.

Părinții lui credeau dealtfel să-l vadă ajuns om mare după atâta învățatură și nu rămas tot la coarnele plugului. Și din ziua izolării sale începe drama sufletească a acestui mare visător și povestitor din rasa curată și mândră a moldovenilor care au dat pe Creangă, Vlahuță și alții. Neputându-se acomoda Capitalei s'a retras dedicându-se nobilei ocupații a strămoșilor săi.

Deaceea Moș Caraivan a rămas același visător iremediabil de-acum douăzeci și cinci de ani, același suflet naiv și plin de proștețimea avânturilor tinerești.

Era pe timpul când scotea revista „Răzeșul”:

– Dă,... măi băeți, oiu da și junculița cea albă ca să scoatem „Răzeșul” așa cum se cuvine lui să fie de Sf. Paști!...

Și azi o juncă, mâine un purcel, poimâine o sfoară de pământ, până ce într'o zi Moș Caraivan oftă îndelung și ne mai având ce să vândă, muri și „Răzeșul” lui drag.

Într'o zi ne arătă un sipet vechi, bătrânesc:

– O comoară, măi băeți!...

Și într'adevăr acel sipet conținea o comoară de documente vechi, referitoare la istoria țării noastre pe care le-a și început să le dea tiparului: revista „Documente răzășești”, care apare și astăzi, cu aceleași greutate și cu aceiași indiferență oficială.

Moș Caraivane! Lasă durerea vântului s'o poarte, gândurile așterne-le cu fața la icoană și uită toate, toate umilințele și greutatea ceasului vitreg, căci cine știe poate, într'o zi se vor scula răzeșii, vor scotoci prin chimirele lor doldora de aur și te vor ajuta ei să poți răsbate cu apariția revistei „Documente răzășești”!

Căci, să știi, Moș Caraivane, că cu prețul ciupicilor unei amante capricioase de ministru ai putea să-ți scoți revista un an!...

Un an, Moș Caraivane!...

Anton Romila, Bârlad

(„Glasul nostru”, IV, 63-64, martie-aprilie 1935, p.2)

***

Răbojul vremii

Scriitorul Virgil Caraivan

În smuciumul vremurilor prin care trecem, cine mai are astăzi răbdare, toată dragostea și tot timpul cerut pentru ca să cerceteze mai îndeaproape și să măsoare cu adâncă și dreaptă înțelegere – uriașa muncă depusă de generația care a precedat marele războiu de Întregire – generație a cărei activitate entuziastă, continuă și dărză, a pregătit spiritele și a netezit calea pentru marea și sfânta noastră unitate națională!

Unul din precursorii generației acesteia care s'a frământat și s'a strădui sub atâtea forme, cu mintea, cu vorba și cu fapta înainte, după și chiar în ceasul împlinirii visului nostru milenar – se poate socoti și mult apreciatul nostru scriitor și însuflețit povestitor moldovean d-l Virgil Caraivan.

Cine n'a cunoscut pe acest autentic urmaș al răzeșilor lui Ștefan cel Mare, în patriarhala-i așezare din satul Șuletea-Fălciu (în prezent Tutova) nu-și poate da încă bine seama de adâncă-i comoară de simțiri și de sfânta lui legătură cu glia strămoșească și cu cei ce o muncesc și o stăpânesc, și de cât elan și spirit de sacrificiu îi animat sufletul său cald și a toată înțelegător atunci când flacăra aprinsă a unui ideal scump și sfânt inimei sale îi luminează calea și-i cere a merge încă înainte pe acest drum de muncă, chiar cu sacrificiul celui din urmă ceas de odihnă și a celui din urmă ban din pungă strâns și el cu atâta trudă pentru pâinea cea de toate zilele.

Ingratitudinea contemporanilor nu l-a cruțat nici pe el – și cu greu ar putea-o abate aceste câteva rânduri fugare ale mele ca și atâtea altele cari s'au mai scris, dar nimic nu împiedică și nu mă poate împiedeca și pe mine ca și pe alții de a desvălui celor de azi – ca și celor de mâine modestia și dreptatea unui om care a muncit mult pentru neamul său, a iertat mult – până și îndrăzneala glonțului pe care Maiorul de rezervă Virgil Caraivan de aproape 20 ani, îl poartă încă în partea stângă a pieptului său de viteaz, – a așteptat mult, a cerut puțin chiar foarte puțin, (doar dreptul său) și nu i s'a dat nimic, absolut nimic.

În neuitata vizită pe care am avut onoarea să i-o fac acum de curând, la Șuletea și despre care vizită îmi rezerv plăcerea de a reveni în unul din n-rele viitoare, între multe acte interesante din vasta-i bibliotecă și colecție de documente și relicve, am dat și peste două scrisori asupra cărora mă voi opri deocamdată, rumând a continua cu altele atunci când timpul și locul va permite.

Aceste două scrisori de mulțumire confirmă o stare sufletească, sunt un răspuns – care se poate generaliza pentru întreg tineretul acelei epoci – răspuns la profundele sentimente naționale de care era stăpânită întreaga generație ante-belică sub impulsul celui mai mare animator și îndrumător al sufletului românesc, pe care l'a avut neamul nostru, d-l profesor N. Iorga.

De aceia le-am cerut d-lui Virgil Caraivan pentru a le da publicității, căci ele dovedesc o credință și se marchează o epocă, când tineretul naționalist credea că unirea tuturor românilor nu se va face așa de curând și va fi realizată de micul și iubitul prinț – actualul Rege Carol II.

Recomandată	Casa A.S.R. Principele de România
Domnului	Virgil Caraivan publicist Șuletea gara Banca

Pe verso copertei: Coroana
Palatul Cotroceni

Coroana
Palatul Cotroceni

22 Febr. 1912

Domnul meu,

A.S.R. Principele Carol mă însărcinează să vă mulțumesc pentru atențiunea de a-l fi dedicat opera d-stră „Aliman Voinicul” precum și pentru trimiterea celor alte opere.

A. S. Regală are intențiunea de a le citi.

Primiți vă rog D-I meu încredințarea deosebitei mele considerațiuni.

General (ss) **Perticari**

Nota. – Aliman Voinicul, poveste, tipărită în Biblioteca pentru toți nr. 753-752 bis.

	Casa M.S. Regelui R. Buc. Gara de Nord Nr. 15163
D-sale	D-lui Virgil Caraivan, publicist și locot. de rezervă
Recomandată	Șuletea prin gara Banca

Casa
M.S. Regelui

Buc. 13 Noemb. 1914

Domnul meu,

A. S. R. Principele moștenitor mă însărcinează să vă mulțumesc f. mult din parte-i pentru frumoasa monedă a împăratului Carus ce ați bine voit a-i oferi.

Nu cred că A. S. Regală să se decidă a micșora valoarea acestui frumos dar, transformându-l în un simplu ac de cravată; el va lua un loc de onoare în colecțiile princiare.

Primiți vă rog D-I meu, încredințarea osebitei mele considerațiuni.

General Adj. (ss) **Perticari**

NOTĂ. – Monedă rară de aur, găsită cu prilejul unor săpături în satul Jigălia, jud. Fălciu. Are următoarea inscripție:

Avers, IMPERATOR MARCUS CAESAR AURELIUS CARUS PIUS FELIX AUGUSTUS, având ca figură bustul laureat al împăratului spre dreapta.

Revers, VICTUS CARI INVICTI AUGUSTI, iar ca figură Hercules rezemat în măciucă. (vezi, revista Răzeșul, an I, pag. 276).

Și din aceste două scrisori prezentate, cititorii își pot face o mică idee de cadrul naționalist și regalist, în care scriitorul Virgil Caraivan a înțeles să-și desfășoare prodigioasa-i activitate publicistică și literară în cursul celor peste 40 de ani trăiți în această mare arenă a vieții.

Gheorghe Arteni,
Învățător
Văleni-Fălciu

(„Glasul nostru”, V, 67, apr. 1936, p.2)

Trecute vieți de doamne

CORNELIA EMILIAN

(n. 1840, Zlatna, jud. Alba-m. 23.07.1910, București)

Olga RUSU

Președinte, Societatea Culturală Junimea '90 Iași

Publicista Cornelia Emilian, soția matematicianului și arhitectului Ștefan Emilian (1819-1899), participant la Revoluția de la 1848 din Transilvania, venit la Iași în 1858, unde va fi profesor de matematică la Academia Mihăileană, Școala Militară de ofițeri și la Școala de Arte și Meserii (1858-1860), va fi timp de 32 de ani (1860-1892), profesor la prima Universitate din Principatele Române, încă de la inaugurarea ei, la Iași, în 26 octombrie 1860; ca arhitect a proiectat și realizat, în Iași, Institutul de Anatomie, Biserica Sf. Gheorghe din Cimitirul „Eternitatea”, unde își are și locul de veci, precum și Biserica Lipovenească.

Soția sa, Cornelia, originară dintr-o familie de nobili români, din Zlatna, jud. Alba, cu numele de Erdelly de Medve, vine la Iași de la Brașov, unde își cunoscuse soțul cu care se căsătorise în vremea când Ștefan Emilian era profesor la Liceul Greco-ortodox, devenit ulterior Liceul „Andrei Șaguna”, el fiind și realizatorul clădirii liceului nou, dar și a primei fabrici de hârtie din Zărnești.

Emanciparea femeii, soarta ei, situația ei în societate și față de legi a fost preocuparea dominantă a Corneliei Emilian.

La 8 noiembrie 1867, când se constituie, la Iași, **Asociația Reuniunea Femeilor Române**, Matilda Sihleanu - soția prefectului - era președinte, Cornelia Emilian și Aristița Popescu - vicepreședinte, Ecaterina Tzoni, Eliza Roșu - secretare, iar Veronica Miele - soția

rectorului Universității ieșene, Elena Corjescu, Natalia Lochmann, Elena Voinescu, Anastasia Constantinescu, printre membre.

Pentru prima dată, Comitetul de conducere a Asociației redactează un *Apel* în care este prezentat scopul societății și se pune, pentru prima dată, în țara noastră, problema dreptului de muncă a femeii și a emancipării ei politice. Primul succes al Reuniunii Femeilor Române din Iași este deschiderea, la 26 sept. 1869, a primei școli profesionale de fete din istoria învățământului din România, Cornelia Emilian având un rol hotărâtor.

Parohia Dancu de pe lângă mănăstirea Dancu, (zidită în 1541, dăruită în 1903), după secularizarea averilor mănăstirești, în casele în care locuiseră călugării greci s-a înființat „școala de croitorie și albituri” a Reuniunii Femeilor Române (N. A. Bogdan, *Orașul Iași*, 1913, p. 199), în cele patru camere puse la dispoziție, pentru atelierele celui dintâi început de școală profesională (două de lenjerie, două de croitorie). Solemnitatea inaugurării și sfințirii școlii a avut loc la 26 septembrie 1870. Elevele aveau vârste între 12-16 ani; în primul rând erau primite fetele orfane sau cele lipsite de mijloace.

Cornelia Emilian va conduce Școala Reuniunii Femeilor Române între 1874-1910, care a avut mai multe locații, una dintre ele fiind casele Negruzzi din strada cu același nume (astăzi, Horea) în care este astăzi sediul Universității de Arte „G. Enescu”.

lata ce nota ea, în data de 28 octombrie 1867: „Întrunirea s-a ținut în localul Școalei primare de fete din ograda Mănăstirii Sf. Sava”. Este vorba de întrunirea Societății Reuniunea Femeilor Române din Iași, iar școala primară de fete nu era alta decât Prima școală profesională de pe str. Sf. Sava, care va fi imortalizată în una dintre cărțile poștale ilustrate ce au circulat la sfârșitul secolului al XIX-lea.

Prezență activă în viața Cetății, dar și în Războiul pentru Independență de la 1877, când Doamna Cornelia Emilian a lucrat ca soră de caritate, îngrijind răniții, fapt pentru care a fost decorată cu **Crucea Elisabeta**.

Datorită calităților sale este aleasă, în 1866, în Consiliul de conducere al Societății *Amicii artelor* din Iași, iar în 1877 este membră în Societatea pentru învățătura Poporului Român din Iași.

La solicitarea omului de cultură Constantin Esarcu (1836-1898) - cel care înființase, la București, Ateneul Român (1865), Societatea Amicii Instrucțiunii (1866), societate care se va transforma, după un an, în Societatea pentru învățătura Comitetului ieșean care contribuie la construirea Ateneului Român din București, Cornelia Emilian mobilizează membrele Reuniunii Femeilor Române în colectarea de sume de bani pentru ridicarea Ateneului Român.

În anul 1895 este sufletul acțiunii prin care Reuniunea Femeilor Române se va transforma în **Liga Femeilor** care, la Iași, va înființa prima cantină școlară pentru elevii săraci.

În toate acțiunile sale a fost sprijinită de soțul ei, iar mai târziu de copiii săi.

În Iași, ca și în țară, Reuniunii și Ligii Femeilor le-au urmat alte asociații: Uniunea Educatoarelor Române (1905, la Iași), creată pentru difuzarea ideilor feministe (între ele era și Adela Xenopol care, prin revista „Viitorul Româncelor”, ridica probleme ale educației femeii și instruirii ei, în general).

Mișcarea feministă se dezvoltă și după moartea Cornелиei Emilian. Astfel, la Iași, în iulie 1917, ia ființă Asociația pentru Emanciparea Civilă și Politică a Femeii Române, pentru pregătirea femeii pentru exercițiul drepturilor politice și pentru îndeplinirea funcțiilor publice. Directoare, timp de doi ani a acestei asociații vor fi Maria Buțureanu (1872-1919), născută Lambrino, cu studii pedagogice în Elveția, unde va frecventa cercurile feministe.

Între Doamnele implicate în mișcarea feministă erau: Elena Meissner (1866-1939), născută Buznea, directoare la Institutul Liceal **Humpel**, soția junimistului Constantin Meissner, Ella Negruzzi (1876-1948), prima femeie avocat pledant în România și militantă pentru emanciparea femeii, nepoata scriitorului Constantin Negruzzi, Eleonora Stratilescu, dar și doamne refugiate din Basarabia (Elena Alistar), dar și ieșencele Calypso Botez, Cornelia Emilian (fiica), Sofia Nădejde, Ana Conta-Kernbach și multe altele.

Să ne întoarcem însă la casa familiei Emilian din strada Vovidenie, nr. 4, vis-a-vis de Biserica Intrarea în Biserică a Maicii Domnului-Vovidenia, construcție de la începutul domniei lui Vasile Lupu (1634-1653).

Aici, ca în multe alte locuri, instituții, case din Iași, se adunau admiratori ai poetului Mihai Eminescu, constituindu-se într-un Comitet cu scopul de a ajuta pe poetul care a fost la Iași, membru al Societății Culturale „Junimea”, director și, apoi, subbibliotecar la Biblioteca Universității ieșene, inspector școlar, redactor la „Curierul de Iași”

Poetul fiind bolnav, doreau să-i vină în ajutor. Din acest comitet făceau parte Cornelia Emilian - mama și fiica - elevă la Școala de Arte Frumoase, domnișoara Izabela Andrei (mai târziu Izabela Sadoveanu), inginerul Anton Savul (1851-1931) - fost inginer al Comunei Iași, răspunzător și pentru aducerea apei de la Timișești și pentru realizarea și amenajarea Pieței Unirii, I. N. Roman, precum și alții.

S-au strâns vreo 7000 de lei care au fost trimiși poetului Mihai Eminescu la Botoșani, pentru a putea pleca două veri consecutive la băile de la Halle, întovărășit de doctorul Focșa, prima oară după un consult de medici, chiar în casa Cornелиei Emilian, la 14 iulie 1887.

Să spunem că a existat o corespondență între poet și Henrieta, sora sa, pe de o parte, și membri ai familiei Emilian, publicată la Iași, la editura Șaraga.

Iată un fragment dintr-o scrisoare trimisă de poet, în 20 noiembrie 1887, de la Botoșani:

„Mult Stimată Doamnă,

Să nu credeți că vârsta Dumneavoastră m-a împiedicat de a vă scrie până astăzi, ci îndelungata mea boală m-a făcut să fiu foarte descumprat.

Astăzi, simțindu-mă mai bine, vă satisfac dorința de a vă trimite fotografia cerută de mult timp...”

Îi trimite fotografia pe care o realizase, în anul 1887, fotografatul Jean Bielig din Botoșani, de pe strada Teatru.

Dorim să menționăm că istoricul literar I. E. Torouțiu nota în *Introducerea* la vol. IV din *Studii și documente literare*, în afara textului integral al acestei scrisori și următorul fapt: „Când Eminescu este bolnav și lipsit de mijloacele materiale pentru a se căuta cu medici, Cornelia Emilian, cu spiritul ei organizatoric, lansează liste de subscripție în toată țara, tuturor prefectilor și autorităților, precum și la particulari pentru a-l ajuta.”

Din casa primitoare a soților Emilian, pleacă pentru ultima oară din Iași, poetul, fără a mai revedea prietenii și locurile îndrăgite. Era în 15 iulie 1887. Să ne amintim că la începutul aceluiași an, la 6 februarie M. Eminescu primise de la Veronica Miele, membră și ea destul de activă a Reuniunii Femeilor Române, volumul ei de poezii, tipărit la București, care conținea dedicația „*Scumpului meu Mihai Eminescu, ca o mărturie de neștearsă dragoste.*”

În revista *Manuscriptum* din 1989, nr. 1 (74), la p. 75 am descoperit o mărturisire a fiului Cornелиei și lui Ștefan Emilian, Dimitrie, consemnată în anul 1959. Să-i dăm relatarea:

„*Mare zarvă în casa noastră. Vine Eminescu! Era pe la începutul lui iulie 1887 (13 iulie, O.R.), când marele nostru poet trăia la Botoșani, bolnav și în sărăcie, împreună cu sora sa, Henrieta. La Iași, în urma inițiativei mamei mele, Cornelia Emilian și cu concursul tineretului de la Școala de Belle Arte din Iași, din care făcea parte și sora mea, cu numele tot de Cornelia Emilian și al publicului binevoitor s-au adunat fonduri pentru a veni în ajutorul poetului.*

Dimitrie Șt. Emilian, 1959”

Să dăm și date suplimentare. În drum spre străinătate M. Eminescu, venind din Botoșani cu Henrieta și doctorul Focșa, s-a oprit la Iași la familia Emilian. Pe iulie 1887 a avut loc consultul medicilor: dr. C. Botez, Emanoil Riegler - profesor la Medicină, Filipescu, medic șef al orașului, dr. colonel Gustav Otremba, șeful serviciului sanitar al Comandantului IV Armată. Decizia a fost trimiterea poetului la Băile Halle - Austria, iar la Viena să fie supus unui alt consult medical. Pe 18 iulie, în ziarul „*Liberatul*” apare rezultatul consultului și o veste: s-au strâns 2367 lei pentru a-l ajuta pe poet. Orașul cu care Eminescu se întâlnise încă din 1868 și în care a locuit o perioadă i-a dat mulți prieteni, începând cu Samson Bodnărescu, Miron Pompiliu, Vasile Burlă, Ion Creangă, Vasile Pogor, Ștefan și Veronica Miele, familia P. Poni și Matilda Cugler-Poni, în casa unora a și locuit sau a participat la întâlnirile Junimii sau la cenaclurile literare. Între aceștia și familia intelectualilor Ștefan și Cornelia Emilian.

Pentru a completa portretul Doamnei Cornelia Emilian vom consemna că a publicat articole în *Revista literară*, *Revista poporului*, *Foaia familiei*, *Fântâna Blanduziei* (revistă în care publică și Mihai Eminescu), *Literatorul* ș.a.

De la ea ne-au rămas volumele: *Amintiri* (1886), în care doar capitolul *Cugetări și impresii* are caracter literar. Celelalte sunt articole în sprijinul emancipării femeii, despre unele serbări câmpenești (Armindenul), evenimente istorice (Revoluția de la 1848). A mai publicat povestea *Un cadavru* (1898) și volumele *Omenirea în stare de pruncie* (1886), *Fapte ale omului* (1887), *Câte ceva* (1909).

Am încercat să fac portretul unei Doamne din Iași, Cornelia Emilian, pionieră a mișcării feministe din România, directoare a unei școli de meserii pentru fete, timp de aproape 40 de ani, cea care se ocupa de elevele orfane și cu mijloace precare de existență, dar și cea care, cu același entuziasm răspunde ministrului C. Esarcu de „*a da un leu pentru Ateneu*”, implicând asociațiile feministe în acțiuni umanitare: pe front, în Războiul pentru Independență, pentru a aduna prin liste de subscripție bani pentru tratamentul poetului M. Eminescu, numit de Ion Creangă, în 1878, „*eminentul scriitor și cel mai mare poet al românilor*”, așa cum îi scrie pe un volum al lui Amfilohie Hotiniul pe care i-1 dăruiește. Se înhamă la muncă lucrând în cantinele pentru săraci, luptând pentru egalitatea tuturor românilor, ca prioritate fiind întrajutorarea semenilor, mai cu seamă a celor aflați în dificultate.

Într-un moment când se vorbește de voluntariat, când asociațiile

și societățile filantropice din toată lumea pun pe agendele de lucru activități de susținere pentru cei ce au nevoie de ajutor, aducerea în prim-plan a unor medalioane de Doamne - intelectuali de elită -, efigii emblematice cum e cea a Corneliei Emilian ni se pare o datorie de prim ordin.

Să recitim, să înțelegem și să facem ceva pentru cei mulți! Să nu uităm că trăim în Iași, un oraș cu vechi peceți de secole, cu o însemnată elită intelectuală trecută, prezentă și viitoare și cu oameni deschiși pentru actul de cultură, așa cum sunt Doamnele cu care am avut plăcerea să mă întâlnesc în preajma zilei de naștere a poetului Mihai Eminescu, ziua culturii românești – 15 ianuarie – invitată fiind de doamna Margarita Vlad, președintele *Societății Ortodoxe a Femeilor Române* din Iași, care mi-a înlesnit posibilitatea de a scrie în

această revistă.

Referințe:

- *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, Ed. Academiei, 1979, p. 311-312;
- Georgescu Elena și Titu Georgescu, *Mișcarea democratică și revoluționară a femeilor din România*, Craiova, Ed. *Scrisul românesc*, 1975, p. 31-34;
- Ionel Mafiei, *Personalități ieșene*, vol. IV, Iași, 1982, p. 100-101;
- Lucian Predescu, *Enciclopedia României*, București, Ed. *Saeculum I.O.*, 1999, p. 306;
- E. Torouțiu, *Studii și documente literare*, vol. IV, 1934.

VIOREL ȚIBULEAC – In Memoriam

Laurențiu CHIRIAC

Motto:

„Rolul istoriei este să nu lase să cadă în uitare virtuțile omenești.” (Tacitus)

Deseori avem senzația că e așa de ușor să fim fericiți, încât singura condiție e să nu schimbăm înțeleapta existență pe acea clipă din zbuciumul implacabil al tuturor lucrurilor și al destinelor omenești! Avem chiar impresia că imnul vieții noastre netulburate se înalță de pretutindeni, ca o rugă de mulțumire către ziditorul puternic a toată făptura. Numai că vuietul păgân ne poate tulbura din senin, cu șuieratul său pătrunzător, ceasul măreț de rugăciune, iar un uliu neprihănit, ca o săgeată neagră și iute, ne poate spinteca văzduhurile inimii cu croncănitul său ascuțit și flămând... Astfel, cu mare efort sufletesc, deschidem toți cei care l-am cunoscut pe **VIOREL ȚIBULEAC** firul amintirilor și ne năpădește imaginea acestui mare om, camarad, militar de carieră, apropiat al muzei CLIO și iubitor de cultură românească! Din nefericire, geamătul inimii sale deja zdruncinate i-a sfârșit existența în a doua parte a lunii iunie 2012 și, astfel, am început cu toții să ne simțim desfrunziți în interiorul sufletului nostru. Încă nu putem să uităm că Înăptuitorul a toate a strivit nemilos între degete universul întreg al lui **VIOREL ȚIBULEAC** în globul orb al adâncurilor Sale. De aceea, sufletul singur al colonelului nu mai e în stare să audă scârțâitul fantasmagoric cu care timpul întoarce, din fundul veșniciei, cheia colosală și însângerată a propriilor noastre făpturi.

Astăzi, sub fiecare geană a celor de la *Academia Rurală „ELANUL”* e o lacrimă în plus. Totul e cioburi în noi, căci pentru colonelul **VIOREL ȚIBULEAC** timpul s-a topit. Provinciile trupului său s-au revoltat și ni l-au stins într-un ocean de amarăciune. Ne e inima prea tristă acum, când prietenul nostru a ajuns la porțile lumii cu un tren din care nu mai poate coborî! **VIOREL ȚIBULEAC** ne aparține mai mult acum decât altădată, căci lipsa sa ne duce cu gândul la dorul de a vorbi cu el! El, însă, s-a îndreptat semeț spre lumina fără de sfârșit și suntem ai lui pentru că noi toți suntem altfel de când l-am avut printre noi.

Răscolind împreună toate amintirile noastre despre **VIOREL ȚIBULEAC**, am sesizat că acest pasionat iubitor de „humă românească” a scos din uitare valori morale nebănuite la oamenii din jur, a format caractere puternice, iar prin fermitatea și profesionalismul faptelor sale le-a închegat destine! Așadar, vorbim despre un om care a avut devoțiunea de a fi reazăm al realizării semenilor în viață, un pasionat al credinței intime și care a știut să-și protejeze principiile de viață! Dispariția prematură din viața noastră a valorosului militar și pasionat istoric **VIOREL ȚIBULEAC** a lăsat un gol imens în inimile celor care l-am cunoscut, în special al slujitorilor muzei CLIO de la *Academia Rurală „ELANUL”* și *Muzeul Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui*, instituții atât de dragi lui. Cu toții îl vom stima și îi vom păstra vie și nebulită amintirea, fiindu-i recunoscători pentru ceea ce a făcut și face de acolo încă pentru istorie și adevăr!

VIOREL ȚIBULEAC avea farmecul uman și profesional în

fața căruia nu puteai decât să-ți ridici pălăria. Intelectual și de o ironie fină, plăcută, colonelul avea intuiția valorii și bogăția înțelepciunii distinsă. Numai cei incapabili nu-i puteau desluși eleganța spiritului! El se dăruia cu nesaț vieții urbei VASLUIULUI, se dăruia nouă, tuturor, întărindu-ne cu fibrele sufletului său. Ne-a dat atât de mult, iar noi i-am mulțumit atât de puțin! Prea repede adormite prieten, ne-ai lăsat mai săraci cu o zi și mai bogați cu o eternitate: ziua o vom rătăci noi, eternitatea e deja a ta! Vom încerca, fără curmare, să-ți descifrăm lecțiile de viață, de demnitate și de istorie pe care ni le-ai lăsat!

Așadar, **VIOREL ȚIBULEAC** are dreptul la neuitare numai și pentru că în ultimii ani cerceta cele mai vechi urme ale existenței umane, colabora cu articole de **arheologie, istorie și istorie militară** atât la revista „*Elanul*”, cât și în cadrul Sesiunii Naționale de Comunicări Științifice „*Acta Moldaviae Meridionalis*” a muzeului vasluian și la *Anuarul* științific al acestei instituții. Citea cărți de istorie cu o poftă ne bună de cunoaștere, refăcea cu mare intuiție și inteligență traseele devenirii voievodale ale Moldovei de altădată, îl venera pe Ștefan Vodă și se închina cu întreaga sa casă a sufletului la locurile natale din zona Lipovățului și la legendarele mânăstiri de acolo!

Zămislit de un univers în imensitatea căruia a trebuit, de cele mai multe ori, să supraviețuiască, **VIOREL ȚIBULEAC** a știut să-l recunoască, să-l privească în față și să-i pipăie nesfârșitul. În fața diversității umane, s-a manifestat, mai mult ca oriunde, cu o lance a vorbelor tăioase și cu o platoșă vulnerabilă, sub care bătea, însă, cu emoție, o inimă de **mare român**. Cu toate acestea, hâda secure a morții și a deșertăciunilor omenești a căzut nemiloasă peste un suflet nobil și generos! De aceea, pentru toți cei care l-am cunoscut, dispariția lui a părut ca o prăbușire de cortină netrasă de nimeni și „nebisată” de public, în urma căreia a rămas doar „tăcerea de dincolo”.

Probabil că acum hălăduiești pe undeva, pe dincolo, cu liniștea, cu pajiștea ta de cer; iar vântul - încremenit pe creștetul înalt al sufletului tău - cântă trupului eterna sa elegie. Noi, însă, rămânem aici, pe undeva, încercând să ne ridicăm tristețile în cer, pentru că simțim că adevăratul sens al durerii dispariției unui om drag e o plăcută nostalgie a orizonturilor ce ne devorează ființa! Doar așa vom spera că vom putea să ne eliberăm singurătatea de pe marea de sânge a sufletului nostru! Ne vom purta mereu gândul spre tine, te vom căuta, deși știm că nu te vom găsi decât în noi!

Așadar, e vorba de o viață împlinită de om care și-a clădit singur faima și care a intrat deja în binemeritata-i liniște eternă. Încă lucid și înveșmântat în virtuțile nobiliare ale gloriei, **Colonelul și Iubitorul de istorie VIOREL ȚIBULEAC** va rămâne în memoria noastră cu multă prețuire!

70 de ani de la începutul luptelor pentru eliberarea Basarabiei și Bucovinei

Sfințenia unui Război

Ostași! Vă ordon! Treceți Prutul!
(Ion Antonescu, 22 iunie 1941)

Dan RAVARU

Ca orice moment crucial al istoriei naționale, 22 iunie 1941 este obiectul unor interpretări și controverse dintre cele mai diversificate. Ele oscilează între două extreme: atașamentul afectiv bazat pe cunoașterea directă a evenimentelor, atât prin tradiții de familie, cât și prin analiza documentelor, și, cealaltă tendință, prin care se urmărește demonizarea românilor, a faptelor și credințelor care i-au călăuzit. Ultima atitudine s-a conturat mai întâi ca servilism îngenunchiat al unor jalnici istorici români față de ocupații sovietici, actualmente servilismul acestora, dintr-o nouă generație, devenind multilateral dezvoltat, în slujba oricui este dispus să înjure România. Toate acestea pe fondul prigonirii a tot ceea ce ar putea însemna educație patriotică, izgonită din școli unde, din fericire, mai există cadre didactice, cel puțin pe ici pe colo, care se consideră de naționalitate română și nu cred că pupatul... tălpilor străinilor ar fi suprema virtute națională.

S-a vorbit și se mai vorbește, cu mult aplomb, despre o agresiune românească împotriva "pașnicei" Uniunii Sovietice, uitându-se tragedia co-naționalilor noștri din Basarabia, Bucovina, Herța care, după cum spunea un scriitor de peste Prut, pe 28 iunie 1940 s-au culcat cu "Noapte Bună" și s-au trezit cu "Dobrii Den". Dar zilele lor nu au fost deloc bune, într-un an de ocupație rușii au săvârșit nedreptăți și cruzimi care ar fi putut umple un secol. În împrejurările istorice din anul următor, 1941, și în coordonatele dragostei de neam și ale respectului de sine, românii nu au putut reacționa altfel decât trecând Prutul. Dar, peste toate acestea, a existat o superbă trăire comunitară, pe care astăzi este foarte greu să o mai înțelegem, iar a cărei reînviere o credem, din păcate, greu de realizat. Atunci a existat un adevărat entuziasm (din grecescul "entheos" - a fi cu Dumnezeu) ce a făcut, între altele, ca mii și mii de tineri să se înroleze voluntar, la 18 ani (nu plătiți, nu mercenari...), pe când serviciul militar începea la 21.

Cum se explica fenomenul? Desigur, frumoasa educație primită de la învățători și părinți, climatul de moralitate și de respectare a valorilor tradiționale au contat foarte mult, unii tineri au ajuns independent la concluzia lui Nietzsche, că importantă nu este viața veșnică, ci veșnică însuflețire. Dar fermentul principal a fost altul, a fost

conștiința creștinătății aflate în pericol, așa cum gândeau și oștenii lui Ștefan cel Mare. Nu era nevoie de propagandă, deși exista și așa ceva, pentru că țărănul, baza armatei române, să știe că peste Prut religia creștină era prigonită, iar tăvălugul rusesc strivea totul în cale. Bieții polonezi rămași fără țară, românii scăpați de peste Prut alimentau zi cu zi cunoașterea generală a situației reale. Când trupele noastre au pătruns în adâncime, ura față de creștinism,

războiul împotriva lui Hristos au devenit tot mai evidente. Au întâlnit biserici devenite magazine de cereale sau chiar grajduri. Icoanele, câte au scapat de furia atee a comunistilor, au fost îngropate și scoase la iveală apoi, pentru a întâmpina cu ele trupele române eliberatoare. Preoți nu mai erau, peste 300 de mii de slujitori ai Bisericii lui Hristos, de toate rangurile, se aflau în închisori, lagăre, deportați. Și astfel, indirect, sovieticii au subliniat sfințenia războiului dus în răsărit. Puținii veterani rămași în viață confirmă pe deplin cele spuse, la fel și versurile populare păstrate de atunci: "Vai de bietu' ucrainean/ Era slugă la... / Și muncea fără de folos / Toată ziua la colhoz." Conducătorii de atunci ai României capătă trasături hiperbolice, ca eroii de basm: "În Transnistria pe plai/ Ară regele Mihai / Mareșalu-n urma lui / Strânge roada câmpului". În alte versuri este redată, succint, atmosfera de pe front : "Noi, cu nemții împreună / Parcă eram o furtună".

Un fenomen cu totul deosebit a fost transmiterea acestui climat de sfințenie și asupra inamicilor. Marele ateu Stalin, care și-a băgat soția în mormant scuipând în fața ei icoanele de câte ori se îmbata (adică zilnic), și-a dat seama că numai religia poate însufleți cu adevărat un popor. Când a venit momentul Stalingrad, de rezultatul bătăliei depinzând soarta Uniunii Sovietice, Stalin l-a chemat pe Dumnezeu în ajutor. A mizat mai întâi pe coarda patriotismului,

mult combătut până atunci prin internaționalism, au fost evocați eroii naționali Alexandru Nevski, Minin și Pojarski, pravoslavnicii tari ai începuturilor Rusiei. Dându-și seama că nu este de ajuns, a adus din lagărele Siberiene preoți pe care i-a urcat pe tancuri ca să le binecuvânteze, iar de la Kazan a fost adusă la Stalingrad icoana Maicii Domnului, Făcătoare de Minuni. Și minunea s-a întâmplat, rușii au fost victorioși, icoana s-a întors la Kazan și preoții în lagăre...

A fost un strop de sfințenie care a dat, totuși, roade, Rusia actuală a revenit la creștinism, revenind, însă, și la vechi năravuri, vrând să folosească ortodoxia ca armă secretă în Balcani. Mai greu este, însă, la noi, unde creștinismul "pus în față" oficial, este batjocorit mult mai crunt decât înainte de 1989. Atunci se propaga ateismul, dar în practică se aplica morala creștină, acum este invers... De Crăciun și de Paște, tinerii se adună în cluburi de noapte, împărțându-se din sfințenia stripteuzelor, iar la întrebările reporterilor spun că ar fi auzit, totuși, de unul Hristos. Ei sunt victimele principale ale intoxicației morale izvorate din miasmele otrăvitoare ale televiziunilor anti-românești. Când TV Cultural are audiență de 0,7%, iar "Click" este cel mai citit ziar din România, când pădurile de brazi sunt tăiate pentru ca să aflăm, cu sufletul la gură, ce mai fac Iri și Moni, Pepe și Zavo, îi mai putem înțelege, oare, pe tinerii de acum 70 de ani? Sufletele lor de atunci rămân, poate, cea mai scumpă comoară pierdută de români.

Marșul Ostașilor Români la trecerea Prutului
(acum circulă mai multe variante)

Hai să-ntindem hora mare
Mai de-aici într-acoalea,
Înspre vechile hotare
Să refacem granița.
Noi suntem ai României
Fragezi fii și bravi eroi
Și pe câmp de bătălie
Noi vom fi biruitori
Pentr-un picurel de sânge
Nu ne vom înspăimânta
Frații noștri ne vor plănge
Țara nu ne va uita.
Nu ne înspăimântă moartea
Noi suntem nemuritori
Moartea-i dulce dacă soarta
Ne-o va-ncununa cu flori.

O originală apariție editorială *Cireșe pentru Mareșal*

Întotdeauna am fost fascinat de titluri, mai ales când le întâlnesc pentru unele creații care, prin autori sau virtual conținut, erau noutăți pentru mine. Încercam să aflu totul din titlu, integrându-l într-o imaginară cheiță de aur, de argint sau de bronz, descuind lacăte aidoma sau surprinzător, de altfel. Până acum, titlul suprem ca valoare, pentru mine, a fost cel al unei poezii de Dimitrie Stelaru, "Moarte bună, caporale", care esențializa întregul mesaj artistic. Păstrându-mi integral vechea admirație, mă simt, însă, copleșit de largile, complexe și tulburătoare semnificații, directe sau încifrate, ale unui nou titlu, "Cireșe pentru Mareșal", desemnând un roman devenit drag mie și semnat de Ion Iachim, cumulând și două apartenențe editoriale: Vicovia și Babel.

În mod paradoxal, este bine că avem multe și multiple edituri (cu cele răposate, probabil o mie) dar, totodată, suntem întristați de posibilitatea tot mai diminuată de a fi, cât de cât, la zi cu ceea ce se publică. Trăim convingerea că, mereu, noi și noi apariții ne sunt înstrăinate datorită unor impedimente de informare, firești în fluxul editorial tot mai intens. Eminescienele "sute de carage" pot fi sfârșimate și de hazardantele și imprezibilele reacții sau ignorări ale mijloacelor mass-media.

Ion Iachim a depășit, însă, barierele lipsei de comunicare, impunându-se în peisajul publicistic de limbă română cu zeci de titluri, majoritatea sugerând o fericită simbioză între literatura propriu-zisă și interesul, uneori dureros pentru istorie: "Decameron Basarabean sau Dumnezeu i-a dat omului pușcă", "O istorie a expansiunilor rusești", "Cu jărăticul pe buze". Dar, uneori, căutând să redea luminozitatea și puritatea copilariei: "Ca floarea de măr, fericirea", "Amintirile pițigoiului Zbânt".

Să mai adăugăm că Ion Iachim este din Cornova, un sat nu prea mare, dar locul de origine al unor marcante personalități. Cartea este pecetluită cu însemnul "200 de ani de la raptul Basarabiei".

Alături de titlu, o altă cheie pentru deslușirea înțelesurilor romanului este imaginea de pe copertă, reproducă după o fotografie de familie, înfățișându-l pe Mareșalul Antonescu însoțit de militari și întreținându-se cu un copil. Intrăm, déjà, în atmosfera unui lait-motiv principal al romanului, întâlnirile Mareșalului cu băiețelul basarabean Alistar Vărzărescu, petrecute sub semnul fantasticului, învingând barierele timpului și spațiului. Poate un alter-ego al autorului, copilul aureolat de candoare comunică impresionant de expresiv cu maturul comandant de oști și de destine naționale, determinându-l, astfel, să își dezvăluie cele mai profunde trăsături umane. Materializarea spiritului sau ancorările în viitor concretizează zbaterile sufletești ale celui care, și dincolo de moarte, vrea să cunoască destinul părții de țară pentru care și-a dat viața, Basarabia. Întretăierea dintre real și fantastic atinge apogeul în final când, antitetic față de prezențele în viitor, până în 1964, ale umbrei Mareșalului, copilul se va întoarce el în trecut, fiind prezent la Valea Piersicilor, la locul nedreptei execuții, alinând apropierea morții cu flori de câmp și cireșe timpurii, conștientizând tot ceea ce se întâmplă: "... cireșele...erau atât de reale, încât Mareșalul își aminti de realismul scânteietor al tablourilor lui Van Eyck, realism topit în enigmă... Mareșalul se apropie de copil și-l mângâie, cald, pe obraz: - Întoarce-te în viitorul tău. Și... nu mă uita... - N-am să uit că m-a drăgănit pe obraz Mareșalul României.

Era pe la Chindii. Plutonul de execuție își isprăvi execuția. Un ofițer, comandantul plutonului, a mai tras o dată în inima Mareșalului căzută pe spate. Pentru siguranță."

În jurul simbolismului acestei relații peste timp este constituită întreaga construcție a romanului, o scânteietoare îmbinare de ficțiune, depășind imaginația comună, realism, documente istorice redade direct sau indirect. Prin participare la evenimentele, dar în primul rând prin evocarea atemporală a amintirilor incluse în amintiri - după tehnica amintită în mod repetat a Madeleinei lui Proust - este reconstruită fragmentar, dar convingător, întreaga viață a

Mareșalului: copilăria în haină militară, afirmarea tânărului ofițer de cavalerie, priceperea în ale războiului dovedită inițial în 1913, dar în mod plener în timpul primului război mondial când, în calitate de șef al celei mai importante secții din Marele Stat Major (Operații), a fost creierul bătăliilor de la Mărăști, Oituz, Mărășești. Este cel dintâi aspect esențial privind servirea națiunii, aspect omis cu bună știință de către denigratorii săi. Urmează o carieră strălucită, gradul de general, misiuni în străinătate, dar și conflicte tot mai acute cu regele-șperțar Carol al II-lea care, ascuns după fustele Lupească-Wolf, a cedat fricos Basarabia, Bucovina de Nord, Ardealul de Nord, Dobrogea de Sud. În acel moment de tragedie antică pentru România, Antonescu și-a asumat responsabilitatea pentru destinul țării, atunci când toți oamenii politici, cu excepția tinerilor naționaliști, s-au dat în lături cu "eleganță". O cascadă de omisiuni ale denigratorilor privesc natura imperioasă a alianței cu Germania, chiar împotriva propriei voințe a Mareșalului, refuzul de a-i preda pe evreii din România lagărelor naziste, facilitarea emigrării în Israel a evreilor amenințați de masacrele ungurești, respectarea legilor războiului în efectuarea represaliilor și îndreptățirea lor, acceptarea tacită a tratatelor duse de adversarii săi politici cu Puterile Aliate, propriile sale tratative secrete cu Stalin, intensificarea rezistenței pentru a obține un armistițiu și o pace mai onorabile. Anchetarea sa de către procurorul-criminal Vasinski este redată în pagini puține, dar memorabile. Mareșalul este amenințat cu torturi groaznice pentru a recunoaște caracterul rusesc al Basarabiei, ceea ce refuză, deși i se promite orice, chiar libertatea: "... noi avem atâtea metode de a scoate mărturiile necesare... Dacă utilizăm cel puțin una din ele, vei recunoaște, cu toată sinceritatea, că pe data de 48 februarie, tu și cu mamă-ta l-ați împușcat pe Dumnezeu, pe când acesta lua masa la restaurantul acela al vostru, la Capșa. Ion Antonescu se ridică. Vasinski, așezat pe scaun, mângâia mitraliera Z.B. Se uita la militarul român de jos în sus: Antonescu era mijlociu de statură, puțin gârbovit. Îl privesc așa cum privea Hegel munții, îi veni în memorie o frază citită undeva, Tămâia mă-siii!" Cu destinul său se împletesc destinele a doi simpli soldați, un ardelean și un basarabean, a doi ofițeri germani, al unui preot devenit ofițer român, etc., toate reunindu-se spre a mai adăuga pagini de foc și sânge la epopeea războiului sfânt pentru eliberarea Basarabiei și Bucovinei de Nord.

Dan Ravaru

Sculptură de Marin Rotaru

Marian Bolum, „Studii și articole de numismatică”, Editura „Sfera”, Bârlad, 2012, 250 pagini

Gheorghe CLAPA

În cadrul „Zilelor Culturale ale Bârladului”, sub egida Primăriei și Consiliului Local Bârlad, a Societății de numismatică – Filiala Bârlad, a Muzeului „Vasile Pârvan”, precum și a Societății de Istorie – Filiala Bârlad, a avut loc lansarea cărții domnului profesor Marian Bolum, intitulată „Studii și articole de numismatică”. Totodată a avut loc și vernisarea expoziției de numismatică „Monede românești din perioada modernă și contemporană”, expozant, domnul profesor Costel Giurcanu. Ambele manifestări s-au desfășurat în ziua de 27 mai 2012, ora 11⁰⁰, în sediul muzeului din strada Republicii nr. 235. Organizator: inginer Laurențiu Ursachi.

Volumul „Studii și articole de numismatică” este rodul unor preocupări mai vechi ale profesorului Marian Bolum, concretizate încă din anul 2007. Inițial și-a dorit să abordeze doar aspectele mai deosebite ale circulației monetare de pe teritoriul României și să le aducă la cunoștința publicului larg prin intermediul revistelor de cultură „Elanul”, „Academia bărlădeană”, „Lohanul”, „Prutul” sau de istorie cum ar fi „Cercetări istorice”, ce apar în județul Vaslui.

Constatând că astfel de articole se bucură de un oarecare interes, s-a hotărât, profitând de faptul că în ultima vreme a avut mai mult timp la dispoziție pentru astfel de activități, să completeze ce a publicat până acum cu alte studii, astfel încât să cuprindă într-o carte principalele tipuri monetare ce au apărut în perioada 1867-1947.

Pe coperta a patra a lucrării este tipărit un text extras din „Introducerea” semnată de autor, care reprezintă de fapt chintesența acestei cărți, pe care îl reproducem: „În paginile acestei lucrări puteți urmări circulația monetară după încetarea emisiunilor autohtone, o parte din monedele care au circulat la începutul secolului al XIX-lea, primele încercări de realizare a unei monede naționale și principalele monede emise în perioada regalității. De asemenea, am avut în vedere unele aspecte referitoare la circulația bancnotelor (bilete ipotecare, coroanele-lei, bancnotele de ocupație din primul și al doilea război mondial ș.a.), cât și câte un studiu de medalistică și unul de exonomie, pentru a lărgi sfera celor care doresc să se aproprie de acest domeniu”.

Dacă la început a considerat că aceste studii se pot adresa iubitorilor de istorie și colecționarilor începători – din această cauză a lărgit sfera prezentărilor și preferând să aibă în vedere și piese din domeniul apropiate numismaticii, respectiv medalii sau jetoane –, acum, însă, la o privire mai atentă constată că aceste materiale pot fi un instrument de lucru util tuturor celor ce au astfel de preocupări.

În continuare, autorul se confesează cum că plecând de la premisa inițială, nu a dorit să prezinte decât tangențial monedele de aur din timpul regalității, nu a dorit să facă referiri la monedele foarte rare (1 ban 1883, 1 ban 1888 ș.a.) și nici la monedele de aur sau de argint emise în timpul regimului comunist, deoarece aceste piese sunt mai puțin accesibile colecționarului român.

Autorul și-a propus ca lucrarea să sintetizeze, într-o formă care să aibă în vedere aspectele economice, tehnice, dar și contextul istoric care a generat necesitatea apariției monedelor prezentate, principalele informații din domeniu – din păcate sursele care pot fi folosite sunt foarte puține –, însă prezintă o serie de puncte de vedere

personale și concluziile la care a ajuns în cei aproape 23 de ani de când îl preocupă numismatică. De precizat este faptul că, marea majoritate a pieselor prezentate cu această ocazie fac parte din colecția sa.

Marian Bolum dedică numismaticii cea mai mare parte din timpul său, iar prin cercetările și lucrările publicate în acest domeniu, precum și prin comunicările și conferințele ținute la diferite ocazii, a dovedit că este un bun cunoscător al numismaticii românești. Din puținul său timp liber, cea mai mare parte o dedică științei numismatice românești pe care se străduiește să o ridice pe o treaptă care să nu fie mai jos decât numismatică din țările avansate. Munca lui în acest domeniu a dat roade deosebit de fructuoase.

Scrisă într-o formă accesibilă, cartea „Studii și articole de numismatică”, semnată de profesorul Marian Bolum, oferă cititorului nu numai o lectură plăcută, dar și o mare bogăție de date informaționale despre realizările unei discipline istorice speciale, numismatică, căreia i s-a consacrat.

Minunata forță a sufletului pereche*

Eliza-Mihaela Artene poartă cu mândrie și deplin merit diadema de mireasă a poeziei care, devine tot mai strălucitoare, încorporând în frumusețile ei noi diamante încărcate cu greutatea multiplicată a caratelor. Cum era de așteptat, personalitatea ei lirică, prin Firul de iedera se afirmă ca o voce distinctă în peisajul poeziei românești contemporane. Creația poetică a Elizei Artene trebuie privită ca pe un întreg spațiu interior ce ni se oferă spre o lectură ruptă din experiența sa de viață. Poeta ne aduce în dar o carte – floarea sufletului ei neliniștit. Scrie în astfel de vremi, când „strigătul” devine rugăciune. Versurile sale pot deveni candela unei biografii de legendă, care să constituie un continuu potențial creator. Grijă cea mai mare a autoarei este de a-și dezvălui intimitatea gândului și de

a fi crezută.

În ceea ce ne privește, credem în forța, tenacitatea și, mai cu seamă, în nepuizabilul talent al autoarei. Intrând în templul poeziei, oferă cititorilor căldură și dragoste. Acest volum de poezie este plin de rezonanță și vibrație lirică. Autoarea este înzestrată cu talent și sensibilitate, cu o solidă cultură durată în timp, cu o năvalnică sete de cunoaștere, cu un suflet și cu o inimă care mustesc de poezie și cu o formidabilă mobilitate spirituală. Eliza creează pentru a dăru și a-i bucura pe cei din jur. Poezia, pentru ea, constituie cea mai solidă legătură cu lumea, cu viața și de aceea tot ce o înconjoară o impresionează, o sensibilizează și îi mișcă sufletul.

Aproape jumătate din cele 59 de poeme (24) nu poartă titlu,

deoarece ele se înalță, se întrepătrund, se întrețes, se completează, se pun în valoare unul pe celălalt și fiecare secvență potențează întregul. Poemul **Trecut** îi marchează tinerețea, viața, cu atâta putere, încât nu poate uita a le așterne, cu nostalgie, pe coala de hârtie imaculată: „A mai trecut un scâncet/Scăpat fără voie din suflet de sticlă/Și seara sfidează lumina triștilor ochi/Ce-n licăriri de stele s-au muțat./A mai trecut un ceas/De frântă în doială, de negrit mister/S-a dus azi clipa-n care/Și astru și căldură, străini s-au întâlnit. În clipă de sfântă durere/Scânteii s-au născut ce-au învănsă/Nespusa tăcere și necititul gând/Pentru o ultimă oară, /Șoaptele toate s-au stins...” (4.11.1997, debut **Părerii Tutovene** - 20.02.1998).

Deși un caracter puternic, sobru uneori, Eliza-Mihaela Artene este, în același timp, o romantică și o visătoare care își zidește prin vers noianul de gânduri, de sentimente și speranțe, pe care, apoi, le transformă în adevărate ode și rugăciuni, pline de armonie și lirism: „Copacii goi – țipete vii spre cer./ferestre plânse, cer debordând de albastru;/hesomn și neliniști;/oameni-insecte/acorduri de vise-ntre rupte/iluzii țesute-n delir.../așteptări și emoții nemotivate.../dor nespus... vindecare niciunde./noaptea-adâncă privire-n interior – pustie și rece, te-afundă-n durere/Mai ghicesc urma pasului tău/peste inima mea.../Tu ești răspuns la rugă de seară.../Și lacrimă pierdută-mi ești.../Mi-e scut numele tău/În fața vieții de nimic...” (Tablou, p. 10, 25 aprilie 1997).

Poezia de dragoste creată și oferită de autoare pare a fi izvorâtă din sentimentele pure și sfinte ale unei adolescente îndrăgostite: „Visul meu rănit/de foamea de tine/ te-așteaptă/ la marginea nopții./Cuvintele tale mă dor ca un asfințit/ de soare/ peste imensitatea unui ocean de suferință... /Există altarul fericirii; /e undeva în adâncul/visurilor noastre.../ Se poate iubi.../se poate iubi și/mă grăbesc să-ți strig nechemarea.” (**Se poate iubi...**, p. 12; 7 mai 1997).

Eliza Artene vede în poezie o stare sufletească discret gradată în trepte, pe scara sensibilității: „Centuric e-n șoapte.../Tăcere deplină/Ce se luptă cu umbre de vorbe sfărâmate/Nu vezi nicio stea-n a ta cale, /Căci cerul ochilor dragi e-obosit/iar noaptea se pierde...” (**Nu vezi**, p. 15; 12.12.1997) sau „Cu ce drept nu mă lași să respir/Din mireasma somnului dimineții?/Și de ce-mi răpești bucăți/De tăcere?/Când eu vreau să-mi adun toate cioburile de liniște/Spre-a mă regăsi...” (**Răzvrătire**, p. 16).

Parcurgând poezia arteniană îți dai seama ușor că limbajul poeziei sale este limpede și elevat, stilul poate fi catalogat modernist-reformator, ideile sunt clare, versul – bine modulată pe stările ei sufletești – este elastic, plin de prospețime, armonie și sensibilitate, spontan și îmbrăcat cu densitatea unui lirism generos: „Obosim alergând fără rost/Spre un drum ce nu are final/Și-ncercăm să uităm, încercând să iertăm/Și iubirii un alt sens să-i dăm.../Ne luptăm cu speranțe și suflet ucis/Căutăm o scăpare; cer senin să găsim.../Ne doare fiecare dragoste azi stinsă./Și labirintul fiecăreia ne obosește.../Ne pierdem drumul, și-ncrederea o pierdem/Suntem pierduți. Și nu găsim ieșire.../Luțește-n cerul sufletului nostru/O caldă rază de lumină-a amintirii/unui soare, ce azi răsare pentru-o altă lume/pentru alt zămbet.../Și continui să alerg, fără sens,/prin labirintul dragostei, /șperând că mai există vreo scăpare...” (**Labirint**, p. 17, 21 octombrie 1997).

Poeta Eliza-Mihaela Artene scrie despre iubire în lumina unei melancolii potențate de motivele recurente ale toamnei târzii, nopții, vântului, ploii, ceții. Ea este bacoviană prin temperament: „Cer de noiembrie cu apus arămiu/Îmi mângâie azi ochii și mă-ntreb:/De ce două culori se-mbină în tăcere,/De ce-acum pasării cântă-n golul cuib?/Minuni ale naturii nici-când deslușite/Se pierd sub privire ce valsează/Prin norii de puf/pierduți/În muzica lacrimilor.” (**Mistere**, p. 19, 4 noiembrie 1997) sau „E seară și-i decembrie și plouă.../Copacii goi se zbat cu neputință/și-n geamul înghețat izbesc puternic.../Mi-e frică și rechem privirea ta/să mă răfete și să mă alinte/cu-albastru diafan de cer senin./de-ai fi cu mine, de s-ar sfârși lumina, /S-ar naște o scânteie din iubirea ta/Și-n noaptea-

ntunecată din privirea-mi/ăr străluci timidă lumina unui astru. /Și-acela ai fi tu.../E seară și-i decembrie și plouă/s-adorm eu uit, căci, singură, aștept/să îmi zâmbească luna/ca semn/c-ai mai gândit la a mea lume...” (**Semn**, p.18, 28 decembrie 1997), sau „Căldura-ți am pierdut-o/și-acum mă tânguiesc/ca toamna care plânge/c-onlocuiește iarna.../În ochii cerului mă uit sfârșind o rugă/apoi mă-ntorc în cerul pământesc.../În ochii mei e noapte. /Și-n suflet pe vecie.../M-alină doar tristețea/Și-un cântec dulce, vechi...” (**Cântec**, p. 20, 7 decembrie 1997).

Versurile poetei Eliza-Mihaela Artene fac dovada unei poete înzestrată cu multă sensibilitate, cu spirit de observație, care stăpânește tehnica amănuntului și a detaliului. Poeziile domniei sale sunt clipe, momente, segment de viață, unele triste, altele dureroase, ca și viața. Multe dintre gândurile și versurile sale îmi sunt comune și mie. Poezia sa ne reamintește mereu de tinerețea noastră, ce a trecut parcă prea repede, și ne face să mai rămânem încă puțin tineri. Această poetă are suficientă sevă lirică, de a scrie poezii de substanță, specifice tradiției noastre românești. Măiestria întrece imaginarul și lucrul acesta se datorează sensibilității poetei, grație existenței sale. Durerea pornește tocmai din sentimentul poetului de a se afla neputincios în fața timpului. Poeziile sale par o programare cosmică, precum un strigăt de pasăre, precum un strigăt de psalm: „Am fost cândva/Într-un zbor de pasăre/spre nemărginirile albastre/cântam cu norii de ploaie/un vals al sublimelor visuri ce pier.../Am fost cândva, într-o clipă;/fir de nisip eram/măsurând doar tăceri infinite.../M-am întors fără viață/Într-o lume de ger/cu-ale ei porți închise...” (**Am fost**, p. 21, 14 noiembrie 1998), vezi și versurile poetizate în stilul ei caracteristic: „Ești țipăt de pasăre/Cu priviri îmbătate de-albastru.../Te-aștept să-ți culeg cântecele/La fiecare vamă. Mă desprind de pământ /ca un zmeu de hârtie/ Și aș vrea vânt să-ți fiu/Să-ți simt taina din aripi.../Mă simt colț de cer sfărâmat/Și aerul rece mă rătăcește/Prin ciorchini de lumină.../Mi-alunecă degetele pe zborul tău/Și-ncep să mă tem.../Mă-nvelesc cu strigătul tău/Așteptând să-ți speli ochii/În prima ploaie de-april.../Sunt aici... nu te uit.../Ascultându-ți ecoul, mă voi furișa/Într-un miez de cuvânt/Să-nvăț să-ți respir adevărul./Cu fiecare clipă,/Îți voi implora cântecul să revină/La hotarul dintre astăzi și ieri...” (**Cântec în zbor**, p. 22-23; 17 decembrie 1998).

Această împătimită de vers are candoarea să apropie mai întâi cuvântul de inimă, apoi să-i dea voie să zboare. Versurile sale cuprind parcă dintr-o răsucire de bici acea lumină îmbietoare a verbului neaș românesc, ca apoi, doar printr-o plesnătură să înflorească plăcute imagini cu parfum de Eminescu, Coșbuc, Topârceanu, Bacovia, Blaga, etc. raportate la vremurile de acum: „Tu sunt un semn de mirare/Pus deasupra cuvintelor /Cu care tu/strigi nemărginirile pe nume.../TU ești linia de dialog/cu care începe/tăcerea mea sfântă/ poate prea gălăgioasă uneori.../Noi suntem puncte de suspensie/Aruncate ca zaruri/În urma unei singure priviri/Și înaintea unui evident adevăr.” (**Puncte de suspensie**, p. 24; 22.06.1998). Bucuria sufletului te întâmpină cu versurile: „Aș vrea să fiu pasăre/Să-ți pot cunoaște graiul/Și să te chem, străine!/Aș vrea să fiu un gând/Să-ți pot cunoaște plânsul/Și să mă chemi, străine!/Aș vrea să existăm/de dragul timpului trecut.” (**Motiv**, p. 25, 19 mai 1998).

Autoarea girează cu semnătura sa un peisaj al poeziei în care se adună întru revărsare pe întreg ogorul cărții, nu înainte de a brăzda cu penița plugului până în adânc, cuvintele, astfel încât rodul poeziei sale să sporească spre împlinire: „Dacă aș rupe două gânduri/din două tăceri/Ce s-ar alege, oare, din a amiezii clipă?/S-ar face nor. Sau o altă aripă,/Să poată spinteca în zboru-i orice vis./Și dacă aș închide ochii/s-ar prăvăli toți irișii din lume/spre gândurile încă adormite/iar crinii ar fi gata să ne sfarme/prin diafan suspin – toți sâmburii de viață./Atunci, poate, s-ar juca soarele cu vântul de-a lumina.../Iar tu, cel fără nume/ai deveni/cupolă, Mi-ai deveni zenit/ai deveni tăcerea cea dintâi.../Să rup totuși un gând? S-ar face clipa nor.../să rup din pleoapa serii două gene?/Ai înțelege că

nu îmi ești străin..." (Ai înțelege, p. 26).

În poeta Eliza Artene avem un condei format, care dăinuie prin trăirea cuvântului robust asemenea unui geam de rouă ferecat deasupra pajiștii cu iarbă: „Respir atâta lumină/Că uneori simt cum renaște-o rugăciune/Și cum ceva infinit și ciudat mă îngână/De te-aș chema cu glasul obosit, /De-atâta umbră clară te-ai topi../Ca vorbele ce-și pierd încet ecoul/Când peste ziuă se așterne soare/Când peste clipe a-nceput să plouă...” (Liniște, p. 27, 06.01.1999) sau „... Am obosit de lipsa ta./Mă smulg neliniștii și caut un dor../Dă-mi un drum să mă ducă spre tine!/Dă-mi o gară să te pot aștepta../De-aș fi mai aproape de pace/cu numele tău! (Poem, p.28, 14.01.1999). Această poetă este prin structura sa, romantică. Versurile sale confirmă întru totul acele inspirații care s-o dea de gol în sensibilități și chiar că ar avea afinități majore față de clasicii poeziei noastre: „Peste decembrie gol,/Cresc arbori din cer/Ca niște țipete vii./În noapte foșnesc/Ramuri reci și pustii../În aer blestemul tăcerii-amorțește/Și ploaia tot cade amară../Înainte prin clipe – în lacrimi e-ntuneric/Decembrie-i pustiu și trist/Niciun glas...” (Decembrie trist, p. 29; 10.12.1999).

Aluatul verbelor din care această poetă își toarnă poeziile se pare că e unul de slovă pur românească, prin forță și îndrăzneală întru a-și păstra nu tradiția lirică, ci autenticitatea poeziei, precum își doresc în general, mânătorii de stih: „Te rătăcești în clipele mele/Risipind nevorbiere../Ți-e sublimă tăcerea/Ce-nvăluie pacea-mi destrămată../Ce geană de lumină/ Spre tine azi să-ndrept? /Ce aripă lovită-ți va-nduioșa privirea? /Cum să privesc cu ochii tăi/Tăcerea nopții? /Și spre-a te regăsi, cum să îți port iubirea? /Cum poți ucide vorbe-ngenuncheate/Și mii de glasuri stinse/ce te cheamă? /Te aștept../Ca pe-o floare desprinsă/Din cer../Înger trist, /Înger rătăcit și stingher...” (Înger rătăcind, p. 30).

M-a convins că trebuie să înțeleg această lume în care temerea, tristețea, bucuria – fac parte integrantă din ceea ce am putea fi cu adevărat: „Mai plouă încă../Plouă cu cenușă/Pe gânduri ce nu vor să amorțească/Și peste lacrimi - plouă stropi de sânge../Și-n viața tot plouă cu tăcere../Tristețea amară-ți străbate privirea/Ar buzele frunzelor nimic nu-ți șoptesc../Plouă mereu...” (Ploaie de iunie, p. 31; 23 iunie 1999).

Pentru Eliza-Mihaela Artene poezia pare a fi elementul care îi asigură echilibrul psihic, care îi descătușează și îi refulează puzderia de gânduri și de sentimente, care, nu de puține ori, o copleșesc, îi descătușează energiile creatoare pe care le acumulează și le filtrează cu o uimitoare rezeziune, producând acea explozie lirică ce este capabilă să emoționeze orice ființă umană: „Mă înfioară noaptea/Cu frigul ei cel aspru/Din păru-mi răvășit nu mai cad vise../Mi-e lacrima uscată/Tăcerea sigilată/și tu nu-mi privești ochii../În ce mai pot spera?” (Fără speranțe, p. 32; 10 iulie 1999) sau „Te ascund sub lespezi de lacrimi/Să nu sufle vântul să-ți ridice privirea/Să nu cadă ploaia în pletele tale/Nici surâsul să-ți-l preschimbe-n durere...” (Altruism, p. 33; 27 iunie 1999) sau „Peste mine – ziduri reci/Secunde ce țipă de ger/muțenie zugrăvită-n priviri/răbdare-ntemnițată/iubire-ngropată de vie/peceți pe scrisori netrimise/speranță putrezită/și mai ce? /Nimic. Timp pierdut – declarat nu/Într-un colț de ziar.” (Nimic, p. 34; 23.02.2000).

Vibrația versului ei oscilează între incandescență și discreție, între vitalitate și relaxare, între optimism și pesimism, între admirație și ironia înțepătoare, ceea ce dă naștere unui univers fascinant, plin de interes, captivant, rod al existenței sale dominate de modul ei personal de a percepe lumea înconjurătoare: „Mă înecă un plânș/enăscut, însă, de teamă/că-l vei ucide;/câci tu, chiar prin vorbe,/arunci săgeți dureroase/de tăcere prea lungă./printre pașii noștri/se-ncălcește-un tangou../Salvează-mi la timp disperarea/și nu-mi lăsa neputință/stăpână!/Mă înecă un plânș nenăscut, încă, de teamă/că nu vei șterge urmele /ce le-ar lăsa/tresărarea unei lacrimi/peste inima mea./A-mă de mână/În toamna asta sublimă,/Și du-mă oriunde../Să pot, în sfârșit, plânge! (Improvizatie, p. 38; 14 octombrie 2000).

Poeta are toate darurile lăsate de la Dumnezeu, cu o orânduire a logicii bine determinată ca formă și accelerare a ideii, care nu întâmplător, zguduie prin tenacitatea verbului poetizat: „Cu frunzele

nu poți vorbi/a nesfârșit/M-am plictisit să caut zilelor/culoare adecvată și n sensuri../Oprește-te o dată și spune-mi/Unde-ncepe calea ferată? /Nu-ți ticăie în urechi/secundele-unei ore de final? /Ai putea sfâșia-ntunericul/cu gheare de lumină../Ai fi putut scrijelii/copacii nesădiți-prea mulți sub cerul tău./Numai un sens n-ai putea da/vieții de lângă tine/Undeva, în venele timpului,/pulsează speranța/unui început.” (Mozaic, p. 40; 17 septembrie 2000).

Dezvăluirea adevăratului sens al mesajului „Firul de iederă” îl regăsim în poemul „Spovedanie”: „Părea că-mi poți fi tu -/Unica rugăciune/Cuvântul cel dintâi și cel din urmă;/Și așa fi vrut să îmi poți fi asemenea, /Singura cruce/Avută spre-a purta-o../E-o anatema însăși viața mea/și acest vis-supremă răstignire../deși mereu îl chem, și îl alung mereu,/când tu mă ținutești cu necuvinte/ce nu seamănă-ntre ele./Doar ție te pot cere/Să îmi mai fie bine/când cerul meu/va fi mai gol de stele. Și mi-aș dori/șă pot fugi din mine/șă te aștept,/cu tremurul de rouă lângă pleoape/și cu un vis arzând printre dureri,/când rătăcești și/hu-mi poți fi aproape./Rămân în urmă-ți cu un pas/și mă îngân cu voia cea divină,/păstrând tăcerea ca pe-un unic glas/menit fără cuvinte să îți spun/că ești lumină pură/peste tristu-mi veșmânt.” (p.41).

Cuvântul devine puternic în așezarea gândurilor pentru ca, apoi, brusc, să înflorească precum salcâmi peste noapte: „Aproape două anotimpuri/ deja pierdute../Înghițite-s de imensul/deșert al timpului../Ne-am putea da silința/șă le oprim în loc/pe cele viitoare – pentru noi. /Am putea fi/acuzați de egoism../Și ce dacă? (Nepăsare, p. 43; septembrie 2000) sau „Să îți departe deșisul spaimelor/și între noi s-aduci eterna pace../S-aduci cu tine iarna mai devreme/că albul tot să poată boteza/cu numele-unui înger/dezghețul nostru../Eu nu voi răscoli din nou/fără de sens, prin praful zilelor;/și păstra-voi între palme-talisman/- numele tău, unic vers preferat./Fii tu senină seară, împrăstie lumină!” (Ce vreau, p. 44; septembrie 2000).

Dacă e să zăbovim mai atent asupra versurilor sale, vom descoperi un chip luminos, aidoma unei oglinzi de rouă, în care se răsfrâng fecioare de apă și raze de soare: „Ai învățat să rupi cu inocență fășii/din viața-mi obosită../și-atunci/când sunt fără de tine/pustiită,/pot doar să te presimț/aproape și departe/că pe un dor năvalnic../Crud neastâmpăr! Revers și peste dureri tămăduire /dar liniștii-i ucizi /ultimul zâmbet. /Și te aștept. Mai pot visa/mai plâng îmbrățișând copacii/chemându-ți numele șoptit/și te mai caut fără vlagă/ printre flori ce-au amorțit../Îmi este dor! (Dor, p. 45; 27-29 decembrie 2000).

Pentru Eliza Artene poezia reprezintă gîlia din care-și trage seva cuvintelor întru așezarea lor într-o ordine firească de idei și mesaje, încredințându-le bunului cititor ca un sfânt mesaj al ei, de lumină și dragoste: „Scâncet în surdină/Lângă o umbră de vis../o floare e strivită sub pașii/din marea vină a tăcerilor vii../Te-aș fi putut plâsmui/din lacrimi învechite,/de nu ai fi trecut deja/prin strigătul eurilor/Aș fi știut a te chema/de-oriunde./Te-aș fi putut crea/șă îmi poți fi/și crez și tresărare zi de zi/de nu erai cer ochilor mei/și viață părții ucise din mine.” (Echilibru, p. 46; decembrie 2000) sau „Schimb o nenorocire cu o alta../Când spun: „Mi-am găsit locul/Atunci încep abisul/și căderea-mi nesfârșită”... (Troc, p. 49, 2001).

Semințe de rouă este un poem născut din sentimente care nu au părăsit-o și nici nu o vor părăsi vreodată pe poetă: „Voi îndrăzni să mă înalț din nou/Cu aripi de fluturi morți/peste creștetul durerilor/și voi striga cu glas de noapte/prin perdelele vieții/hedreptatea. Sunt ușă ferecată/și-amărăciune buzelor de floare../Mă-nchin la lumină /strângând în pumni/semințe de rouă și-ngânând valurile de nori../de mi-ai dăru pace/și cuvinte-amorțite/aș putea zămisli un urlet mocnit/pe patul odihnei, de-așa caldă viermuire” (p. 51, 27 iunie 2002).

Este momentul să menționăm și nobilul sentiment de iubire nestăvilă, care a devenit un sens al vieții: „Zăpadă pe pleoapele tale/ceșind vântul rece../Tu, singur, citești prin pânza de păianjen/scrisorile mele vechi/despre care mă întrebai ce să faci/cu ele../Eu încă nu dorm; stau cu lumina/aprinsă/că să nu mă sperii de iubirea prea /multă/ a cărților de joc../și mai vreau să-ți ciufulesc părul/și tu să te superi../și să fie iarăși facerea lumii../cam atât despre noaptea asta. /aștept un surâș/și să te joci cu frunzele

sufletului meu/căruia-i e mereu toamnă". (Scrisoare, p. 52; 28-29 octombrie 2002).

Versurile sale din poemul **Odihnă** aduc în actualitate o voce poetică plină de patos, care cultivă cu meșteșug poezia: „Aș vrea să-mi sprijin capul/ de o stâncă și sufletul de-un altul, poate rudă.../să cad de pe pleoape o lumină în inima-mi pădure fremătând.../Mi-s pașii grei și triști ca o povară/peste albaștri umeri prea firavi.../și tot mai vreau să merg... să zbor... să-not!/nu știu să mă înec decât în apa ce are gustul preferat: amar.../mi-s brațele-ntristate de-așteptare...” (p. 59; 16 martie 2004).

Autoarea scrie cu o dezinvoltură dezarmantă versuri de inspirație autentică: „Ce mai zice moda?/de parcă mi-ar păsa.../Parfum de toamnă-n plețe/și-n inimă iubire.../atâta port cu mine/Mă simt atât de bine/cu amintirea ta.../mai tânără și parcă mai fericite.../Ce haine? Nimicuri!/Surășul tău mi-e haină/Pe buze? Nici urmă de săruturi.../naturalețe și timiditate.../Mă cheamă anii fragezi/privirea ta iubită.../Mă mai învăli precum o eșarfă/ăsta e trend-ul meu... și-s mulțumită...” (E toamnă iarăși, p. 60; 13 octombrie 2006).

Nu întâmplător Eliza-Mihaela Artene prin creația sa lirică, se străduiește să consemneze poetizarea mediului înconjurător: „Plouă.../plouă amar/peste iureșul vieții/Îmbrățișările-s prea scumpe.../Rătăcirea asta – până când? /Mi număr clipele/și gândurile-mi ies lipsă.../Doar un dor mai mocnește/În vitrina inimii triste/Încă un... rând de brațe, doar pentru-mbrățișări! Gar/Con!/se-neacă amarul cu-nghetată?” (Tablou, p. 65; 12 martie 2007).

Firul de iederă este o perlă a colierului poetic artenian, lansată pe orbita începutului de iarnă 2009-2010, completează, fără a încheia însă, activitatea creatoare a unei poete care se definește prin lipsa de odihnă a trupului și a minții, prin crearea unei literaturi poetice năvalnice, pline de patos și de lirism pur și cald. Parcurgând cu atenție conținutul și tematica vie și incitantă a volumului **Firul de iederă**, cititorul constată cu plăcere marea creștere a încărcăturii lirice, elasticitatea și magnetismul versului pus în deplin acord cu timpul pe care poeta îl trăiește. Sper ca traiectoria destinului liric al Eliza-Mihaela ARTENE nu se va opri aici.

* Eliza Artene, **Firul de iederă**, Editura PIM, Iași, 2009, 80 p.

CORNELIU VĂLEANU: „SUB ZODIA Euterpei”

Ion N. OPREA

CÂNTĂ EUTERPE, CÂNTĂ!

Deschid cu plăcere noua carte, a treia, a lui **Corneliu Văleanu** care, de ce să nu recunosc, nu numai că-i știu geneza creației sale, dar producțiile sale, ca și în cazul de față, întotdeauna, într-un fel sau altul, mi-au fost și au rămas, mângâietoarele sufletului meu, nu întotdeauna dispus entuziasmelor...

Mângâietoare și îmbucurătoare a unui suflet de ani buni rămas singur, doar cu existența copiilor, prietenilor și a prietenilor, că iată ce îmi scrie Corneliiu ca autograf pe cartea dăruită de el mie, recompensă a prefeței care i-am scris-o: „Cu profundă recunoștință prefațatorului meu de versuri, d-Ion N. Oprea, cel care în urmă cu 50 de ani m-a inițiat în tainele jurnalismului și ale creației literare.

Aflându-se la vârsta senectuții depline, îi doresc în primul rând multă sănătate, putere de muncă pentru a da noi opere literare, prosperitate și fericire.

Cu stimă deosebită,

*Autorul – Corneliiu Văleanu
16.07.2012”*

*

Să recunoaștem, cu asemenea cuvinte nu te întâlnești la tot pasul, fie și la o vârstă înaintată.

Dar, iată, ce scriam eu în prefața la „**Sub zodia Euterpei**” de Corneliiu Văleanu, Iași, Editura PIM, 2012, cu titlul „**Cântă Euterpe, cântă!**”: „Cel de-al treilea volum din creația poetică a lui **Corneliu Văleanu** poartă un titlu incitant, provocare a autorului pentru noi cititorii: **Sub zodia Euterpei**.

Euterpe, muză a desfătărilor alese și a poeziei lirice în mitologia greacă, în cazul de față este invocată ca aceea care, iubitoare de cultură, ne invită la muncă.

Parcurgându-i versurile, constatăm că autorul rămâne credincios muzei, fiind un continuator al tradiției, în gândirea și redarea în forma ei încetățenită: vers clasic, cu vechime – cvinari, rondelul, fabula și epigrama, puse la loc de cinste, cu păstrarea cadenței muzicale, date de rimă și ritm, înmagazinate mintal și ieșite în lume ca dintr-un flaut fermecat.

Ocazia este specială: Corneliiu Văleanu a împlinit în ziua de 16 iunie 2012 frumoasa vârstă de 73 ani, prilej ca muza muzicii și versului să ne cheme la sărbătoarea venerabilului și a creației sale. Mai ales că, după câte se știe **anul 2012 a fost declarat anul european al îmbătrânirii active și solidarității între generații**.

Aceasta înseamnă, spre bucuria celor cu tâmpile albe, că se recunoaște puterea de creație a omului până la vârste înaintate, ceea ce probează continuitatea în muncă a tuturor generațiilor, până la chemarea finală a Celui care a dăruit viața.

Despre Corneliiu Văleanu am mai vorbit când a împlinit 70 de ani, urându-i și atunci succese, potrivit obiceiului prietenesc.

Născut în satul Cordeni, astăzi Vinețești, din apropiere de Huși, din părinți truditori ai pământului, a făcut studii atât la școala din sat, cât și la Huși și Bârlad. Din cauza vremurilor, a fost nevoit să înceapă de jos, muncitor la fabrici din Podu Turcului, Roman sau Bârlad – unde a fost și component al echipei de rugbi a uzinei, dar și corespondent al ziarului local. Apoi s-a perfecționat, absolvind cursuri de zi la Facultatea de Filologie de la Universitatea din București, devenind profesor de limba și literatura română.

A profesat mai întâi la școala din satul natal, apoi la cea din satele Ostrov (Tulcea) și Fărășeni (Iași), ca să își încheie cariera la Liceul din Holboca. După pensionare, în anul 2001, a mai suplinit încă 7 ani ca profesor la școli din mediul rural.

A colaborat, începând încă din anii 1962 cu note și articole sau publicând versuri în **ziarul Rulmentul**, apoi în numeroase alte publicații (**Scânteia tineretului, Sportul popular, Viața studentescă, Agricultură socialistă, Flacăra Iașului, Monitorul de Iași, Ziarul de Iași, Academia bărlădeană, Elanul, Lohanul ș.a.**).

Acum, în 2012, autorul își îmbogățește repertoriul cu o poezie de o mai largă factură, nu doar sentimentală.

De la **Cvinariile din 2005**, cu flori sau numai petale, replică la **rubaietele** lui Omar Khayyam, sau **Urcările din 2009**, călător și el prin Iașii străvechi – cum ni-l prezintă pe Corneliiu Văleanu un fost coleg al său și un mare exeget, Fănuș Băileșteanu, inspirat de la Eminescu, împrumutând ceva din frumosul lui Mihai Codeanu, Păstorel Teodoreanu, George Lesnea, Horia Zilicru, Ioanid Romanescu, G. Tutoveanu, G. Nedeala ori Alexandru Tacu-Zoletin, autorul își sporește substanțial tema cântecului de odinioară.

Ducându-ne cu gândul la harul pe care îl are Euterpe, folosindu-și flautul fermecat, o meditație de tip Zen sau Yoga, până la mistical care nu lipsește din poezia religioasă, a se vedea Poeme pentru credință din acest volum, credem că e un mare câștig în ceea ce cuprinde poezia la Corneliiu Văleanu.

Împrumutând, mi se pare, ceva și din poezia lui Mario Luzi, al esteticii Donatelliei Bisutti, care dă frumusețe și spiritualitate cuvintelor, autorul ne cheamă la luptă, ca exercițiu a supraviețuirii.

Nu ni s-a spus recent că vârsta pensionării se duce, hăt, către 80-90 de ani ? Vom trăi și vom vedea. De data aceasta spre bucuria vârstnicilor și paguba celor care fac proiecte păguboase !

În orice caz, cu Euterpe sau nu, cu Omar Khayyam sau nu, dar cu **Eminescu** precis **Da**. Poezia lui Corneliu Văleanu place și pentru că este încărcată de un optimism mai aparte:

Vino, dragă-n codru iar ...
Să ne pierdem în adâncu-i,
Fericți cum nimeni nu-i,
Ci doar noi umblând hoinar.

Noaptea-n codru, la izvor,
Vom șede sub clar de lună,
Ascultând cum cornul sună
Cântec drag, doina de dor.

Ceea ce înseamnă la români că **EMINESCU** și **poezia** rămân în eternitate !

Aurel ISTRATE

PREDOSLOVIE ...

Cititorule,

Iartă încercările de parodii
A adevăratei poezii,
Întrucât

Nimănui rău nu fac,
De ție nu-ți plac
Aceste vocabule rimate,
Parțial ritmate ...

Doresc doar să fie proba peremptorie[!]
Că oricine-ncearcă, poezie scrie[!]
Blând înconjoară vesurile... poezele!

Marea poezie
Nu oricine-o scrie !
De vrei poezii adevărate,
De douăzeci de carate,

Caută-n altă parte,-acele,
Ce nu vor să fie decât
Poate-ai avea parte!
Dacă te mulțumești
Cu surogat, ai ce-ți dorești!

Nu vin cu plocoane la tine,
De-aceea , vezi bine,
Distrează-te copios!
Citește-le voios!

Ori lasă prejudecățile deoparte,
Fă-ți singur a ta carte !
Citește poeziile canonice,
Începând cu ...*Râvneanu_Chibici* !

În fine, nu și la urmă,
Cuvintele-acestea scurmă
În tine bruma de sensibilitate,
Ascunsă-n suflet cu-abilitate !...

De ai curaj să le parcurgi,
La ultimul vers să ajungi,
Ai să primești
Răspuns : Cine te pune să citești
Până la capăt... *povești* ?!...

Val ANDREESCU

ÎN PĂDUREA TAGORE...

Însângerată-i privirea
când gloanțele-ntrebării
împușcă a ploaie gândirea.
Printre cadavre mergând
albesc, crengi de tăcere
zbor deschis spre oriunde.
Cărbune-n lăuntrecul foc
m-aprind în Pădurea Tagore
om, Dumnezeu și natură în bloc.
De-atâta iubire poftă se sting
cerul e nou și nouă sunt stele
ca un flămând privirea înfig.

DIN COPACUL POEM

Prin areal de neliniști
vântul cu arzânde aripe
scutură frunze striate
ca pielea reptilelor verzi.
Din copacul poem
cad frunze cuvinte
cu litere-n flăcări
buzele înfipte în spirit
sărută pătimăș sentimentul

CU GLONȚUL ÎNFIPT ÎN ARIPĂ

Cu țipăt striga un cocor
avea glonțul înfipt în aripa
ce spre visul de-nalt îl zbură
lângă coroana de ardere a stelei
vulturi morbiți ajung mai ușor
și averi încep a-și dura.
Rămânerea-n urmă îi taie
vârful viitoarei incerte aripe
și ruga începe să-și țipe
spre zei.
Cu gândul risipit în genuni
inima cu gheara-și străpunge
dureri zvâcnesc în clocot de sânge
și în pupilele ochilor mei.

ÎNMUGURIND VEȘTEDE CRENGI

Mângăie visul cu pleoapa gândului tău
să-ți crească aripi de verde și-nalt
să-nflorească speranțe-a iubire
înmugurind veștede crengi.
Lasă-ți dorul liber să zboare
ghețari să topească în suflet
înfiorând trăiri viitoare
pașii să-ți cânte prin umblet.

COROANE FURATE

Strivesc secunde în Antecamera Mare
răspunsuri agonizează în păsări
cuibărind în crengi despletite
din copacii falșilor zei
Vorace, târându-se ieri, zboară
cu furate coroane călcând pe cadavre
în privirea uitării-s averi de coș zilnic
învățați-s în zdrențe când leii sunt javre.

ÎNMUGURIRE

Mi-e sufletul stingher și posac,
golit ca fundul de sac
la ora când visele tac.
Mă scutur și lupt haiducește
cu gigantu'-ntunerice crește
până verde de gând mă oprește.
Rup în vreascuri tăceri,
le-arunc în izvorul din suflet
spre-a-nmuguri a iubire.

SĂRUT-FIOR, E VIAȚA

Așteptare densă și flămândă,
când se deschid pe garduri vechi,
vise-n florile-umbrele
de bună -dimineața.
O reînflorire blândă,
în înșărări rebele,
răsfrântă în perechi,
sărut-fior, e viața !
Neobosită pândă,
de lună-ascunsă-n nori!
când tandre-îmbrățișări
nasc vise a-mplinire,
Sărut-fior, e viața!

EU ȘTIU...

Cerul să cadă pe tine ?
Eu știu că nu se poate !
Îl oprește lacrima mea,-
transformată în diamant,
la căldura ochilor-sori.
Pământul să-ți astupe gura ?
Eu știu că nu se poate!
Îl oprește sărutul meu,-
transformat în scut,
la căldură de nuri și fiori.
Moartea, moartea să mi te ia?
Eu știu că nu se poate!
O oprește eternitatea iubirii,-
transformată în vers,
la căldura trăirilor noastre.
Eu știu că se poate
Ca norocul să te bată!
Neobosit voi tăia,
mugurii gândului sumbru!
deveni-vom ... petale de crin,
la căldura șoaptelor ... albe..

Cronica unei descoperiri...

- urmare din pagina 3 -

Clottes, J., Besesek, M., Gély, B., Ghemis, C., Keneszi, M., Lascu, V.T., Meyssonier, M., Philippe, M., Plichon, V., Prud'homme, Fr., Radu V.A.I., Rus, T., Tociu, R.L. (2011). La grotte ornée Coliboaia. Une découverte archéologique majeure par des spéléologues roumains. *Spelunca*, 124: 35-40.

Gaál, J. (1928). Der erste mitteldiluviale Neuschenknochen aus Siebenbürgen. Die palaeontologischen und archaeologischen Ergebnisse der in Ohabaponor ausgeführten Höhlenforschungen. *Publicațiile Muzeului județean Hunedoara* 3-4: 61-112.

Gaál, I. (1943). Neuere Menschen und Säugetier Knochen aus dem Moustérien (Siebenbürgen). *Közlemenyek-Cluj* 3: 1-46.

Moldovan, O., Milota Ș., Bîlgăr A., Sarcina L., Trinkaus E., Bălțean I., Soficaru A., Rajka G. (2003). The Oldest Modern Humans in Europe. *Theoretical and Applied Karstology* 16: 77-81.

Păunescu, Al. (2001). *Paleoliticul și mezoliticul din spațiul transilvan*. Editura AGIR, 574 p.

Rainer, F., Simionescu, I. (1942). Sur le premier crâne d'homme Paléolithique trouvé en Roumanie. *Analele Academiei Române, Memoriile Secțiunii Științifice, Seria III*, 17: 489-503.

Trinkaus, E., Moldovan O., Milota Ș., Bîlgăr A., Sarcina L., Athreya S., Bailey S.E., Rodrigo R., Gherase M., Higham T., Bronk Ramsey C., Plicht J. van der. 2003a. An Early Modern

Human from the Peștera cu Oase, Romania. *Proceedings of the National Academy of Sciences USA* 100: 11231-36.

Trinkaus, E., Milota Ș., Rodrigo R., Gherase M., Moldovan, O. 2003b. Early Modern

Human Cranial Remains from the Peștera cu Oase, Romania. *Journal of Human Evolution* 45: 245-53.

Trinkaus E., Zilhão J., Rougier H., Rodrigo R., Milota Ș., Gherase M., Sarcina L., Moldovan O., Bălțean I.C., Codrea V., Bailey S.E., Franciscus R.G., Ponce de Leon M., Zollikofer C.P.E., 2006: The Peștera cu Oase and early modern humans in southeastern Europe. In (N.J. Conrad, Ed.) *When Neanderthals and Modern Humans Met*. Tübingen: Kerns Verlag: 145-164.

Fig. 4

Fig. 5

Fig. 6

Fotografii realizate de Andrei Posmoșanu

e-mail: revistaelanul@gmail.com

<https://sites.google.com/site/elanulvs/>**Redacția (tel.: 0235-436100)****Redactor șef: Marin Rotaru****Redactor-șef adjunct: Cristian Onel****Redactori corespondenți:**

prof. univ. Vlad Codrea, Univ. "Babeș Bolyai", Cluj-Napoca

prof. univ. dr. Ștefan Olteanu, București

Laurențiu Chiriac, Vaslui

Dan Ravaru, Vaslui

Ion N. Oprea, Iași

Serghei Coloșenco, Bârlad

Mircea Coloșenco, București

Laurențiu Ursachi, Bârlad

Teodor Hardon, Rânzești

Florin Varvara, Sărățeni

Sorin Langu, Galați

Tehnoredactare: Bogdan Artene

Tipar: SC Irimpeș SRL Bârlad

ISSN: 1583-3593**Număr apărut cu sprijinul Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui**

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține, în exclusivitate, autorilor.

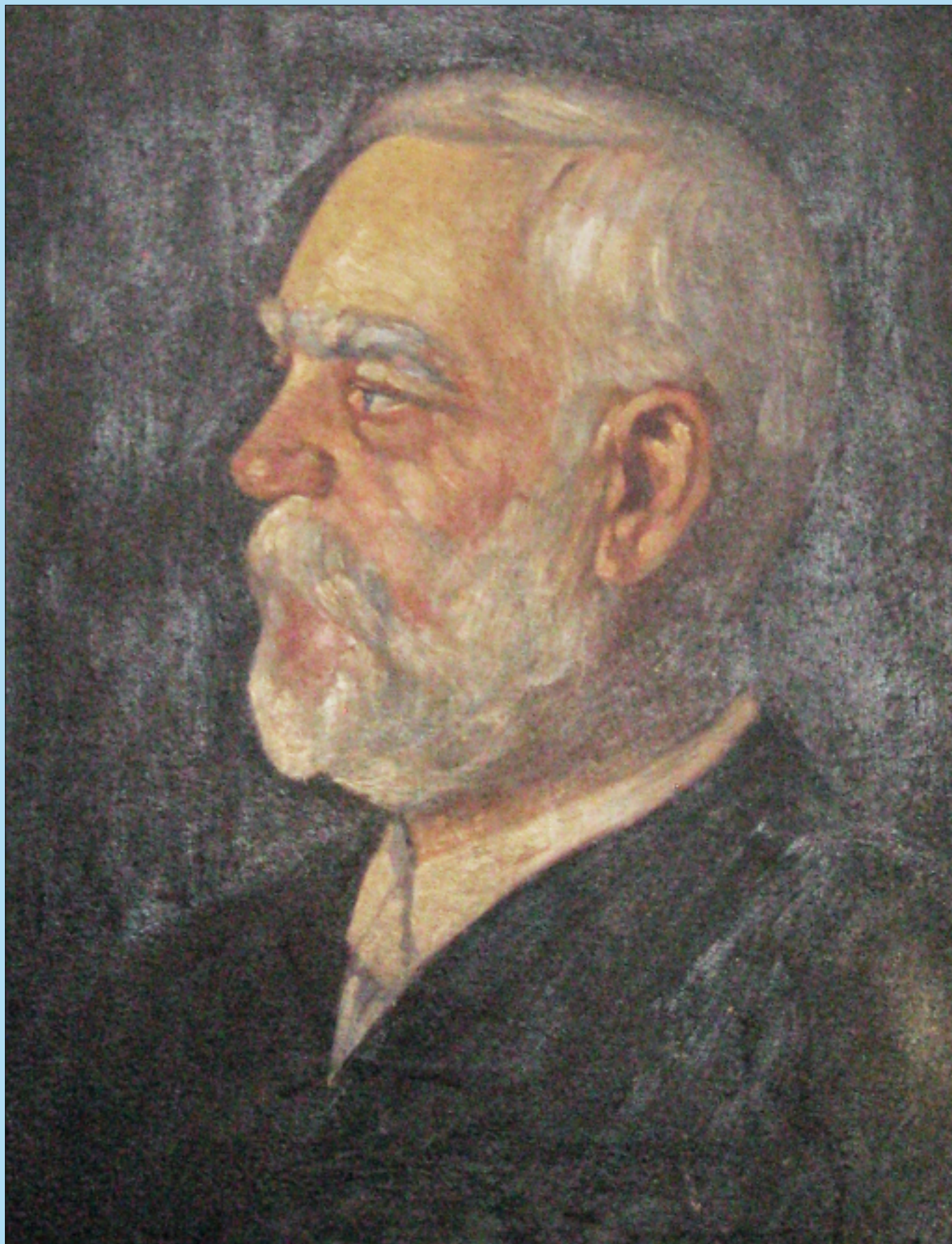

STROE BELLOESCU

(1838-1912)

Portret de Stavru Tarasov. Colecția Marius Stîngă.